

Универзитет „св.Климент Охридски“ - Битола

Економски факултет - Прилеп

години

бр. 18

октомври, 2015

ЕК
В
И
А
И
Б
Р
И
У
М

ЕКВИЛИБРИУМ

Економски факултет – Прилеп
ЕКВИЛИБРИУМ бр. 18

Редакциски одбор

проф. д-р Димитар Николоски; проф. д-р Марјан Ангелески; доц. д-р Анета Ристеска;
доц. д-р Зоран Николовски; доц. д-р Илија Христоски; доц. д-р Наташа Трајкова;

Коректура: доц. д-р Илија Христоски
Лектура: доц. д-р Зоран Николовски
Дизајн: Виолета Глигоровски

Издавач: Економски факултет - Прилеп
Печати: ДООЕЛ Европа 92, Кочани
Тираж: 500

СОДРЖИНА

Воведен збор

Илија Христоски..... стр. 3

Историски развој на Факултетот

Наташа Трајкова..... стр. 4

Придонесот на професорот Љупчо Аџи - Митрески

Димитар Николоски..... стр. 6

Секавање на истакнати настани од историјата на Факултетот

Димко Кокароски..... стр. 8

Еволуција на студиските програми на Факултетот

Марјан Ангелески..... стр. 10

Меѓународни научни конференции во организација на Факултетот

Димитар Николоски..... стр. 12

Почеток на новата академска година

Ѓорѓи Манчески..... стр. 13

Новости од УКЛО

Елизабета Ангелеска-Атанасоска..... стр. 14

Презентација на Програмата за млади банкири на ПроКредит Банка

Рената Петревска-Нечкоска..... стр. 15

Импресии од студискиот престој на Универзитетот „Софија Антиполис“ во Ница

Марика Башеска - Ѓорѓиеска..... стр. 16

Мултикултурализмот и социо-економскиот развој – искуствата на Азербејџан

Софија Шигаева-Митреска..... стр. 18

Ин мемориам: легендарниот математичар од Принстон Џон Неш (1928-2015)

Оливера Костоска..... стр. 19

Влијателни економисти – Франко Модилјани

Татјана Спасеска..... стр. 23

Чудесниот свет на Руб Голдберг (2)

Илија Христоски..... стр. 25

Новости од Студентски Парламент

Андреј Габроски..... стр. 28

Новости од АИЕСЕК

Михаил Темелкоски-Дворчанец..... стр. 28

Воведен збор

Илија Христоски

Почитувани читатели,

Животот е исполнет со многу почетоци. Добро е што е така. И почетоците, сами по себе, се добра работа: асоцираат на нови можности, нови хоризонти, нови предизвици, нови битки, нови успеси, нови надежи... Тие неминовно наговестуваат дека работите повторно ќе се менуваат и дека ништо нема да биде како што било порано, зашто, според Хераклит, *πάντα ρεῖ* (сè тече, сè се менува).

И ние сите сме, повторно, на прагот од еден почеток: почетокот на новата академска година. Во претстојниот период нè очекува многу работа, во којашто сите треба да се вложиме најмногу што можеме, во напорите заедно да постигнеме синергија и максимални резултати. Потсетувајќи се на платоновата изрека дека почетокот е најзначајниот дел од работата, неминовно ми се наметнува уште едно размислување, она на Хенри Форд, кој рекол: „Собирањето заедно значи почеток; останувањето заедно значи прогрес; работењето заедно значи успех.“ Во овој контекст, нека ова не биде само почеток на ново поглавје во нашите животи, но да биде почеток на цела една нова книга, што допрва заедно ќе ја испишуваме со нашата посветеност и работа. Веќе стоиме на нејзината прва штотуку отворена страница.

Ако ги читате овие редови, тогаш, почитувани наставници и студенти, во Вашите раце веќе се наоѓа новиот број на Еквилибриум, списанието наменето од вас за вас. Овој, 18-ти по ред број на Еквилибриум, го посветуваме на големиот јубилеј: 55 години од постоењето и работењето на Економскиот факултет-Прилеп, што е достоин за почит и што сите нас нè прави исклучително горди, но и нè обврзува да ја продолжиме традицијата на успешност и препознатливост. Низ блокот текстови на д-р Наташа Трајкова, проф. д-р Димитар Николоски, проф. д-р Димко Кокароски и проректорот, д-р Марјан Ангелески, ќе имате ретка можност да се запознаете со историскиот развој на Факултетот, придонесот на проф. Љупчо Аџи-Митрески, еволуцијата на студиските програми, а ќе можете да ја погледнете и ретроспективата на меѓународните научни конференции во организација на Факултетот. Освен тоа, ви ги пренесуваме и најважните делови од обраќањето на Деканот, проф. д-р Ѓорѓи Манчески, упатени кон бруцошите на првиот академски час. За

активностите на Универзитетот ќе имате можност да прочитате во текстот на нашиот постојан „дописник“ од Битола, Елизабета Ангелеска-Атанасоска, а проф. д-р Марија Башеска-Ѓорѓиеска, пак, ќе не запознае со нејзините импресии од студискиот престој на Универзитетот „Софија Антиполис“ во Ница, Франција.

Дека мултикултурализмот и социо-економскиот развој се високо корелирани категории, и дека силата на секоја држава е во уважувањето на различностите што се негуваат на нејзиното тло, ќе се уверите од текстот за Азербејџан на Софија Шигаева-Митреска. Проф. д-р Оливера Костоска по вторпат и, повторно, со особен пиетет, се осврнува на животот и делото на „прекрасниот ум“, брилијантниот математичар Џон Неш, овој пат, за жал, по повод неговата трагична смрт. Во рубриката посветена на влијателните економисти, д-р Татјана Спасеска зборува за Франко Модилјани и неговиот придонес кон развојот на економската мисла, а во целост ви го пренесуваме и вториот дел од приказната на д-р Илија Христоски за чудесниот свет на извонредно комплицираните механизми на Руб Голдберг што служат за извршување крајно едноставни задачи. По обичај, Андреј Габроски и Михаил Темелкоски Дворчанец ќе ви ги пренесат новостите од Студентскиот Парламент и АИЕСЕК, а за крај ги информираме студентите на Економскиот факултет-Прилеп за новата иницијатива што, како редакциски одбор, ја поведуваме со цел да го слушнеме *vox studentum*, односно „гласот на студентите“. циклусот од on-line анкетирања, што започнува со темата „Улогата на социјалните мрежи“.

Како што гледате, стремејќи се да не биде само гласило што хронолошки ги бележи настаните, Еквилибриум и овој пат донесува широк спектар исклучително интересни содржини, што, искрено се надевам, ќе го задржат вашето внимание и ќе ги прошират вашите видици. Пишаниот збор има моќ од корен да го измени светот и да го направи поубаво место за живеење и работење. Затоа, нека оваа синтагма биде неофицијална, отворена покана, но и апел до сите вас, почитувани наставници и студенти, да земете активно учество во обликувањето и збогатувањето на вашето гласило, пишувајќи текстови на вам блиски теми. *Quot capita, tot sententiae* („Колку глави, толку мисли“). Само проактивниот однос кон списанието и разноликоста на темите можат да го обезбедат квалитетот на Еквилибриум, што впрочем, е во интерес на сите нас.

За крај, во името на членовите на редакцискиот одбор на Еквилибриум, но и во мое лично име, на сите наставници и студенти им го

честитам големиот јубилеј и им посакувам успешен почеток, тек и крај на академската 2015/2016 година. Ако некој сеуште има дилеми околу тоа како да биде успешен, рецептот за успехот е крајно едноставен: правете ги вистинските работи, на вистински начин, во вистинско време.

До наредното „читање“,
Искрено ве поздравувам!

Историски развој на факултетот

Наташа Трајкова

Годишнините најчесто се погоден момент да се направи своевиден пресек во времето: од една страна да се насочи погледот кон иднината, кон идниот развој, а од друга страна да се оживеат спомените од минатото и да се чествува наследството. Во духот на овие две димензии, Економскиот факултет-Прилеп годинава ја одбележува педесет и пет годишнината од своето постоење.

Во изминатиот повеќе од половина век, Факултетот дочека и испрати бројни генерации студенти, тој беше дом и работен простор за многу истакнати професори од земјата и од странство, беше и простор во кој се развиваше научната мисла и се креираа зачетоците на голем број економски политики, на фирми и на државата. Факултетот растеше и опстојуваше со луѓето кои поминаа низ неговите амфитеатри и остана дел од животите на сите оние кои учествуваа во неговото создавање и во неговиот развој и, најбитно од сè, остави неизбришлива трага на младоста и учењето во животите на бројните студенти. Постојано соочувајќи се со предизвиците, Факултетот како институција се издигна над времето, над суетите, над проблемите.

А сè започнува во 1960 година, кога со напорите група на ентузијастички, се основа Специјализираната книговодствена школа. И денес со посебен респект се спомнува името на еден човек од таа група, професорот Љупчо Аци-Митрески. Тој, со неговата амбициозност, посветеност и визионерство, е можеби најзначајната личност која придонела за етаблирање на економската високообразовна институција во Прилеп. Може да се каже дека тој придонесе за решавање и на просторниот проблем во тоа време. Постојниот објект во кој денес функционира Факултетот е траен сведок за неговите напори, преку мобилизирање на локалните и државните фактори, да се обезбедат сите неопходни предуслови за натамошен развој на

високото образование во Прилеп. Освен тоа, Аци-Митрески не е само еден од најзначајните поборници за добивање на академски статус на студиите, туку е и концепцискиот креатор на меѓународната соработка на Факултетот уште од тоа време.

Во 1966 година, Специјализираната школа прераснува во Виша економска школа, за, во 1972 година, да се развие во Висока школа, која наредната година се преименува во Економски факултет. Всушност, развојот до високообразовна институција ги следел тогашните потреби на образовниот систем и потребата во Република Македонија да се едуцираат високообразовани кадри од областа од економијата.

Подоцна, во периодот од 1976 до 1977 година, е извршено и организациско реструктуирање на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ - Скопје, при што Економскиот факултет-Прилеп се интегрира со Економскиот институт и Економскиот факултет-Скопје во една работна единица, како Факултет за економски науки што е во составот на тогашниот сложен Универзитетски центар за општествени науки-Скопје. Притоа, со тогашните закони се уредува и внатрешната структура на овие единици. На тој начин, се создадени темелите на Факултетот, со сеопфатни и темелно дефинирани наставни програми и со воспоставени критериуми за одвивање на научно-истражувачката работа.

Со овие промени и растеж, Факултетот се поставува како самостојна високообразовна институција на тогашниот југословенски простор која ги отвора вратите за соработка со сите сродни факултети од големите центри како Белград, Загреб и други. Во подоцнежните години, токму присуството на професорите од овие поголеми научни центри ќе се покаже како исклучително драгоцено и корисно за развојот на Факултетот. Размената на идеи, дискусиите, како и интересните случки поврзани со плејада, на познати економисти од тогашните југословенски простори се прераскажува до денес во Факултетот, со посебен респект кон нивната работа, но и кон духот кој тие го донесувале во Факултетот. Подоцна, со отворањето на Универзитетот „Св. Климент Охридски“ во Битола, Економскиот факултет-Прилеп се издвојува од Скопскиот Универзитет и станува најстарата членка на новиот Универзитет. За цело ова време на зачетоците, Факултетот функционираше во старите простории на денешниот Работнички универзитет.

Во меѓувреме, со свои средства, но и со значителна помош од тогашните фондови, Факултетот во 1979 година го добива и новиот, современ објект којшто бил изграден според највисоки стандарди за одвивање на високообразовна

дејност. Мора да се истакне дека зградата со својата практичност и современост и денес се издвојува со својот авангарден архитектонски лик и обезбедува квалитетно одвивање на наставно-образовниот и научниот процес, но и на сите негови придружни активности. Секако, низ годините, просторот го менува својот лик, континуирано се осовременува за да соодветствува на потребите на времето и на новите генерации студенти.

Напредно со наставно-образовната, во Факултетот се одвива и научно-истражувачката активност, како предизвик за апсолвирање и имплементирање на економските знаења. Имено, од севкупните напори на Факултетот прилегуваат и интензивните теоретски и практични апликации на наставниците кои ги презентираат своите научно-истражувачки активности во форма на книги, учебници, проекти, публикации или статии од низа економски области. Во таа смисла, во 1978 година иницијално започнува да функционира засебно Одделение за научно-истражувачка работа, што подоцна прераснува во Центар за научно-истражувачка работа, како деловна единица во рамките на Факултетот. Во текот на неговото постоење постигнати се низа контакти со деловните субјекти и економските факултети и институти од поранешните југословенски простори, но и надвор од земјата. Од таквата поврзаност произлегува и меѓународната соработка на Факултетот, така што тој е организатор на неколку меѓународни конференции, а забележително е присуството на наставниците на низа слични научни собири во елитни високообразовни центри во земјата и странство.

Во поново време, се креира и Центарот за соработка со стопанството, чија задача е да ги развива односите со стопанството и тоа на повеќе нивоа, преку организирање практична настава за студентите, преку ангажирање на истакнати

експерти од стопанството да одржуваат клиничка настава на Факултетот, како и преку нудење на своите едукативни услуги на фирмите.

Новата едукациона парадигма на Факултетот е фундирана врз зголемувањето на квалитетот на студирањето, поттикнување на креативните потенцијали кај студентите, распознавање на знаењата и искуствата, мотивирање, социјална интеракција, тестирање на промените, респектирање на новите идеи и креативноста. Оттука, основните ориентири и денес главно се насочени кон подготвување на студентите за успешно вклучување во економските движења на земјата и странство, организирање и адаптирање на наставните

програми кон потребите на стопанството, меѓународниот бизнис и глобализациските текови, интегрирање на интернационалните димензии во научно-истражувачките активности, наставата и воннаставната едукација на студентите, осовременување на наставната методологија и обезбедување услови за квалитетно образование, што гарантираат акредитација на институцијата во меѓународни рамки.

Петдесениската креативна традиција и успешното опстојување, како најстара членка на Универзитетот „Св.Климент Охридски“ - Битола, со јасни перспективи и визии, се достојна потврда за високите перформанси и вредности што ја карактеризираат севкупната дејност на Факултетот.

Придонесот на професорот Љупчо Аци - Митрески

Димитар Николоски

Оној што придонесол да се креира една институција и целосно се посветил на неа е исто како да добил своја рожба. Доколку оваа компарација ја употребиме за Економскиот факултет-Прилеп, без сомнение може да се каже дека тој е рожба на една истакната и по многу нешта уникатна личност, а тоа е професорот Љупчо Аци-Митрески. Чествувањето на 55 години од првите зачетоци на Факултетот претставува повод да се навратиме кон животот и делото на овој неуморен борец, исполнет со многу премрежија и бурни настани. Благодарение на неговата ќерка Снежана, со која се сретнавме во Скопје, имавме можност од прва рака да добиеме некои интересни и драгоцени сознанија што сметаме дека треба да останат врежани во меморијата на сегашните и идни генерации економисти коишто се образуваат на Економскиот факултет-Прилеп.

Од првиот момент на средбата Снежана, беше срдечна и мошне непосредна. Со својот ведар дух и многу емоции, таа како да сакаше да ги врати времињата за кои зборуваше. Истовремено, таа изразуваше нескриена почит кон својот татко и затоа, по малку уплашено, се прашуваше дали ќе може да одговори на задачата да ги опише неговиот животен пат и неговото дело. „Љубиша ни остави многу мудрости што ќе ги паметиме за навек. Меѓу нив, секако највпечатлива беше неговата изрека: Прифати ги луѓето онакви какви што се“. Ова кратко сеќавање зборува многу за човечката големина на овој интелект, неговото разбирање и прошка за сите неправди што биле направени кон него. И покрај тоа, тој како Феникс успеал да се издигне во најтешките моменти од животот, давајќи пример за тоа дека може да се успее во тоа што се верува.

Љупчо Аци-Митрески е роден на 16 септември 1920 година во Прилеп, како еден од четворицата синови на Марија и Петре, кој работи како трговец. Основното образование го завршил во родниот град и во Скопје, додека средно гимназиско образование, исто така, во родниот Прилеп. Својата универзитетска наобразба ја започнал на Техничкиот факултет во Софија но, тука го затекнува почетокот на Втората светска војна, по што се враќа назад во Македонија и зема активно учество во народно - ослободителната борба. Заради своите заслуги во борбата против фашистичките

окупатори, тој е носител на Партизанска споменица од 1941 година. Во 1945 година стапува во брак со Љубица Чучуровска-Буба со која подоцна има две ќерки. По ослободувањето го продолжува високото образование, но овојпат се запишува на Економскиот факултет во Скопје, по чие завршување станува дипломиран економист. На тој начин Љупчо ја продолжува традицијата на вложување во академската наобразба во семејството Аци-Митрески.

Имено, неговиот брат Кочо завршува економија во Брисел, братот Димче завршува право во Белград, а братот Славе станува учител во Прилеп.

Со оглед на своите заслуги од НОБ и големиот интелектуален капацитет, по ослободувањето, Љупчо Аци-Митрески се вработува во Владата на НР Македонија, во периодот кога нејзин претседател е Методија Андонов-Ченто. За време на Информбирото тој нескриено го произнесува своето несогласување со актуелната политика заради што е обвинет и осуден на казна затвор. Како и во случајот со голем број други истакнати општествени дејци од овој период, кои не се согласувале целосно со политиката на централната власт, Љупчо Аци-Митрески е испратен на злогласниот Голи Оток каде ја издржува затворската казна во периодот од 1948 до 1952 година. И покрај тоа што по враќањето, тој не сакал многу да зборува за овој период од неговиот живот, сепак, видливо било дека заточеништвото на Голи Оток оставило длабоки последици врз неговиот дух. По отслужувањето на затворската казна, Љупчо Аци-Митрески се враќа во родниот Прилеп каде најнапред се вработува во градежното претпријатие „Први мај“ чија главна дејност била изградба на патишта. Потоа, се вработува во земјоделската задруга Славеј

како обичен физички работник, за потоа да премине во дрвно-индустрискиот комбинат „Црн бор“ во Прилеп.

Тука, тој успева да се наметне со својата стручност и знаења од областа на економијата, по што прво станува професор во средното трговско училиште во Прилеп, а потоа и во Вишата економска школа, чиј што директор бил во периодот од 1965 до 1973 година. Од таму започнува неговата заложба за формирање на Економски факултет-Прилеп и неуморната борба за просперитетот на оваа институција.

Професорот Љупчо Аци-Митрески се истакнувал како исклучителен стручњак и предавач од областа на финансискиот систем во тогашна СФРЈ, а на оваа проблематика објавил и своја книга која долго време била користена како учебно помагало. Меѓу другото, тој се истакнал и со своите извонредни менаџерски способности, со чија помош неговиот сон станува реалност, олицетворена во Економскиот факултет-Прилеп. Љупчо Аци-Митрески ќе остане запаметен како прв декан на Факултетот во периодот од 1973 до 1977 година. Неговата оперативна иницијативност, конструктивност, динамичност и богато искуство придонесоа за решавање на просторниот проблем за што траен сведок е постојниот објект во којшто функционира Факултетот.

Благодарение на неговите блиски контакти со голем број признати имиња во областа на економијата од поранешна Југославија, тој успеа кадровски да го унапреди факултетот со реномирани професори и на тој начин да ги збогати знаењата на

студентите. Меѓу другото, професорот Љупчо Аци-Митрески беше креатор на дисперзирани студии за вонредни студенти во повеќе градови низ Република Македонија.

Професорот д-р Љупчо Аци-Митрески не дочекал долго да ужива во своите пензионерски денови. Имено, тој починал по неколку месеци од пензионирањето, на 26 мај, 1985 година во Скопје, каде што е погребан во алејата на славните. Неговото име ќе остане врежано како основоположник на Економскиот факултет-Прилеп и како еден од најзаслужните ликови за развојот на Факултетот. Се надеваме дека оваа инспиративна приказна ќе претставува мотив за новите генерации економисти да вложуваат во своите знаења и неуморно да напредуваат во професионалната кариера.

Секавање на истакнати настани од историјата на Факултетот

Димко Кокароски

Овогодинешниот јубилеј на нашата институција го користиме како можност да се направи навраќање кон некои настани и достигнувања од историскиот развој на Економскиот факултет-Прилеп, но и да се трасира патот кон повисоки дострели во науката. Поминаа повеќе од 20 години од два настана во чија реализација учествуваше Факултетот со својот целосен научен капацитет, како за нивно идејно осмислување, така и за успешното реализирање на истите.

Станува збор за Меѓународниот научен симпозиум „Структурните промени и развојот на земјите во транзиција“, одржан во Битола во периодот од 21 до 23 јуни 1995 година, чиј концепт беше производ на тимската работа на повеќе професори од Економскиот факултет-Прилеп: проф. д-р Димко Кокароски, проф. д-р Љупчо Печијарески, проф. д-р Славица Роческа, проф. д-р Благоја Спиркоски и проф. д-р Сашо Атанасоски. И покрај тоа што зад реализацијата на овој настан застана Универзитетот „Св. Климент Охридски“ -Битола,

чиј ректор во тој период беше проф. д-р Димко Кокароски, сепак најголем дел од одговорноста ја понесе токму нашиот Факултет.

Целта на овој меѓународен симпозиум беше да се собере научната јавност од регионот, научно и стручно да се согледаат можностите за што побрзо надминување на проблемите во економската, политичката и социјалната сфера и побрзи структурни промени на земјите во транзиција. Притоа, учество на симпозиумот зедеа истакнати стручњаци од МАНУ, Економски факултет-Прилеп и Економски факултет-Скопје, но и учесници од други земји во регионот, како што се: Силвано Болчиќ, Стипе Шувар, Димитрак Скенде, Татијана Буруджиева, коишто го подигнаа научното ниво на овој научен собир.

Научната расправа беше на ниво кое ретко кога може да се повтори, а нашата одговорност беше тоа да го водиме беспрекорно, иако покрај силните авторитети бевме сигурни во она што си го поставивме како цел на симпозиумот. Имено, науката и образованието го претставуваат патот за откривање на светот, за доблесност, конкурентност, за создавање на проекција на творештво, за лична и општествена повеќекратност, широчина и длабочина. Научниот симпозиум одекна широко во регионот и отвори простори за натамошна соработка, затоа што кај сите земји во транзиција проблемот беше идентичен – потреба за брзо реструктурирање и фаќање чекор со развиените пазарни економии, односно градење функционална пазарна економија.

Високото ниво на организација, научниот придонес, учесниците на овој Меѓународен научен симпозиум и развојот на земјите во транзиција претставуваа силен поттик да се продолжи со натамошна работа во овој правец. Имајќи ја поддршката од МАНУ, дел од учесниците, како што се: познатиот филозоф Пуховски, Амбасадата на САД и Владата на Република Македонија, помогнаа да се оствари контакт со Државниот Универзитет на Флорида во Талахаси. Целта беше да се потпише договор и да се организираат научно-едукативни собири на тема „Економски и демократски реформи во земјите од Југоисточна Европа“. Имајќи го предвид претходното искуство, во периодот од 1996 до 1998 година беа одржани пет научни конференции од кои три во Охрид, една со партиципација на Меѓународниот универзитетски центар (IUC) во Дубровник и една со Универзитетот во Подгорица во Милочер.

На конференциите, покрај наставничкиот кадар, учество зедеа и студенти од двата Универзитети, што претставуваше чекор напред во

популаризирање на економската наука. Студентите имаа прекрасна можност да слушаат, да учат, да разменуваат мислења, но и да се дружат, запознавајќи ја Република Македонија од сите аспекти во нејзиното чекорење како самостојна и современа држава.

Проектот беше конципиран врз база на потпишаната Општа спогодба за меѓуниверзитетска соработка. На конференцијата беа опфатени теми од макроекономски, политички и меѓународен карактер, што значи дека таа имаше мултидисциплинарен карактер. Притоа, третираните теми беа предизвик за градење на новото општество преку навлегување и идентификување на историските и социо-политичките проблеми на транзицијата.

За одбележување се и двете конференции во Дубровник и Подгорица-Милочер, каде беше нагласена и регионалната соработка на новосоздадените држави што произлегоа од СФРЈ по нејзината трагична десолуција. Во тој контекст, предавачи беа видни научни соработници од Државниот Универзитет-Талахаси, МАНУ, Асоцијацијата на Правниците на САД и повеќе факултети во Република Македонија. Партиципиенти на конференциите од страна на Економски факултет-Прилеп беа скоро сите наставници во своите области. Притоа, целта беше постигната во сите сегменти од организациски, научно-едукативен, културно-историски и политички карактер. На една од конференциите беа вклучени и наставници од Дњепропетровската академија од Украина со која Економскиот факултет-Прилеп имаше воспоставено соработка. Во тој контекст, тие ги презентираа проблемите и прашањата на транзицијата во украинското општество.

Општа оценка беше дека се негуваше слобода на мислата и говорот, критика врз политиките на

државата која ги водеше со цел нејзино подобрување во подинамично чекорење напред. Притоа, секогаш постоеше дилемата за алтернативите на развојот и начините како да се фати чекор со високоразвиените земји. Главен предуслов за развојот беа демократските промени во новосоздадените држави, но се покажа дека самата демократија без демократска култура, не е доволна. Доколку националниот суверенитет на внатрешен план е демократски легитимиран, тоа би имплицирало цврста суверена улога, но за решавање на некои проблеми се бара помош од меѓународната заедница. Во тој поглед постои конфликт на про-европските вредности и тенденцијата за националната сувереност. Како резултат на тоа, некои лекции не беа апсолвирани, а дури имаме и назадување на процесот, што не е случај кај многу земји кои ги опсервиравме на нашите конференции пред 20 години.

На крај, сакам да изразам благодарност на носителите на оваа конференција: проф. д-р Чарлс Кнуди, Деканот на колеџот за општествени науки при Државниот универзитет во Талахаси, Флорида, проф. д-р Кен Соренсен и проф. д-р Бил Вандеркрик, Амбасадата на САД во Скопје, МАНУ, тимот од Економскиот факултет-Прилеп којшто посветено работеше на проектот, пред сè, проф. д-р Љупчо Печијарески, проф. д-р Славица Роческа и поголема група на соработници кои ги вклучивме во работата, како проф. д-р Сашо Атанасоски, проф. д-р Благоја Спиркоски, тогашните асистенти Димитар Николоски, Ѓорѓи Манчески и други. Голема благодарност и на моите советнички во Ректоратот, Цветанка Шундовска и Калиопа Стилиновиќ, и донаторите Светска Банка, Фондацијата Отворено општество и многу други општествено одговорни компании коишто помогнаа да го реализираме овој проект.

Еволуција на студиските програми на Факултетот

Марјан Ангелески

55-годишното успешно функционирање во рамките на високообразовниот систем на Република Македонија, покрај другото, се должи и на перманентната и континуирана трансформација на студиските програми што ги нуди Економскиот факултет-Прилеп во согласност со локалните и глобалните промени и барањата на реалниот и јавниот сектор, а во насока на соодветен одговор на предизвиците на конкуренцијата на пазарот на работната сила. Во продолжение ќе биде направена рекапитулација на главните промени во развојот на студиските програми на Факултетот од неговите почетоци па сè до денес.

Прв циклус (додипломски) студии

Првата трансформација на наставниот план и програма е направена шест години по основањето, односно во 1966 година, кога предметните програми се збогатени со практични содржини во насока на подобро профилирање на студентите во согласност со потребите на заедницата. Во октомври истата година донесена е одлука за отворање две нови насоки и тоа: **финансиско-книговодствена и комерцијална**.

Од академската 1973/74 година Факултетот започнува да изведува настава на три насоки, и тоа: **економско-финансиска, економско-комерцијална и економско-кибернетска**. Според наставните програми, на првите две насоки се изведува степенеста настава, а кибернетската насока, уште од своето профилирање, функционира како четиригодишен студиум. Така, дипломираните студенти на првите две насоки добиваат звање економист, а студентите на четиригодишниот студиум на економско-кибернетска насока добиваат звање дипломиран економист.

Во 1977 година, врз основа на согледаните потреби за структурно усогласување со реформските зафати во оваа сфера, направено е дизајнирање на наставните програми според новонастанатите состојби, преку воведување низа нови наставно-научни дисциплини.

Од академската 1988/89 година престануваат да функционираат програмите со степенеста настава, односно стекнување звање економист и започнува со работа насоката економија на ОЗТ. Во 1989/90 година насоката **економија на ОЗТ** се деноминира во **економија на претпријатијата, а економско-кибернетската насока во економско-статистичко-кибернетска насока**.

Како резултат на заложите за континуирано иновирање на наставните и предметните програми, во 1995 година започнуваат со работа две нови студиски програми, и тоа: студиската програма по **Меѓународна економија** и студиската програма по **Маркетинг менаџмент**. Во 2000 година се воведува и студиската програма по **Сметководство, финансии и ревизија**. Во академската 2001/2002 година направено е реструктурирање на сите студиски програми со воведување нови современи наставни содржини.

Имајќи ја предвид потребата за профилирање на кадрите според барањата на општествената заедница и меѓународните декларации, во 2004 година Факултетот ги адаптира наставните програми и носи одлука за деноминација на студиските програми, и тоа: **меѓународна економија во меѓународна економија и бизнис; економија на претпријатија во бизнис економија и економско-статистичко-кибернетска во деловна статистика и информатика**. Со оваа трансформација, Факултетот целосно ги дизајнира студиските програми според препораките од Болоњската декларација и Европскиот кредит трансфер систем според моделот 4+1. Во овие студиски програми сите предмети се едносеместрални, секој предмет е вреднуван со одреден број кредити или европски бодови, а начинот на оценување е континуиран, земајќи ги предвид редовноста и активноста на студентот, изработката на семинарските, домашните и проектните задачи и сл. во креирањето на конечната оценка. По дипломирањето, студентите се стекнуваат со 240 ЕКТС.

Во академската 2008/2009 година е воведена нова студиска програма по **финансиски менаџмент** во траење од три години (според моделот 3+2 и стекнување на студентите со 180 ЕКТС по дипломирањето), а истата година извршена е деноминација и трансформација согласно Законот за високото образование во тригодишни студии на студиските програми по **бизнис економија и деловна статистика и информатика** во студиски програми по **бизнис администрација – менаџмент и бизнис информатика** соодветно, со почеток на работа од академската 2009/2010 година. Дополнително, врз основа на условите и барањата на новата информациска базирана економија, во академската 2011/2012 почнува со работа нова четиригодишна студиската програма на прв циклус студии по **е-бизнис**.

Како резултат на новонастанатите промени во Законот за високото образование и желбата за перманентно осовременување на студиските програми со нови наставни содржини,

СТУДИСКИ ПРОГРАМИ ПРВ ЦИКЛУС

Четиригодишни

- Е-бизнис
- Меѓународна економија и бизнис
- Сметководство, финансии и ревизија
- Маркетинг менаџмент
- Менаџмент и бизнис
- Банкарство и финансиски менаџмент
- Иновациски и проектен менаџмент

СТУДИСКИ ПРОГРАМИ ВТОР ЦИКЛУС

Едногодишни

- Е-бизнис
- Меѓународна економија и бизнис
- Сметководство, финансии и ревизија
- Маркетинг менаџмент
- Банкарство
- Менаџмент
- Иновациски и проектен менаџмент

Двегодишни

- Финансиски менаџмент
- Бизнис администрација – менаџмент модули:
 - Претприемништво и менаџмент на мали бизниси
 - Менаџмент

Бизнис информатика

во академската 2011/2012 година, Факултетот направи целосна трансформација на сите студиски програми коишто почнуваат да се применуваат од академската 2012/2013 година. Во овие студиски програми, 60% од предметите се задолжителни и карактеристични за студиската програма, а 40% се изборни, коишто студентот самостојно ги избира во согласност со неговите афинитети и преференции од изборните предмети на Факултетот (30%) односно Универзитетот (10%). Па, така, од академската 2012/2013 год. функционираат следниве студиски програми: **сметководство, финансии и ревизија; меѓународна економија и бизнис; маркетинг менаџмент; е-бизнис; менаџмент и бизнис** (деноминација и трансформација на студиската програма по **бизнис администрација - менаџмент**); **банкарство и финансиски менаџмент** (деноминација и трансформација на студиската програма по **финансиски менаџмент**), сите како четиригодишни студии, како и тригодишната студиска програма по **бизнис информатика**. Во академската 2013/2014 год. воведена е најновата четиригодишна студиска програма по **иновациски и проектен менаџмент**.

Ваквиот богат развој и еволуција на студиските програми несомнено укажува на желбата и капацитетите на Економскиот факултет-Прилеп за перманентно осовременување и надградување на наставно-образовните содржини во согласност со континуираните промени во окружувањето.

Втор циклус (постдипломски) студии

Економскиот факултет-Прилеп, развојот на постдипломски студии, го започнува од академската 1980/81 година, кога започнува со работа постдипломскиот студиум по **деловни финансии во претпријатијата**. Во 1981/82 година е отворена насоката по **деловно и развојно планирање во претпријатијата**, а од 1988/89 година почнува со работа постдипломскиот студиум по **управување со економските процеси**. Во академската 2002/03 година започнуваат со работа уште две нови атрактивни двегодишни студиски програми на постдипломските студии, и тоа: **бизнис администрација - МБА менаџмент; и меѓународна економија и бизнис**.

Во 2008 година, со трансформацијата на студирањето во циклуси, се акредитирани пет нови студиски програми на втор циклус студии и тоа: **сметководство, финансии и ревизија; меѓународна економија и бизнис; и маркетинг менаџмент**, како едногодишни студии со стекнување 60 ЕКТС и **бизнис администрација – менаџмент** (со модул **менаџмент** и модул **претприемништво и менаџмент на мали бизниси**); **бизнис информатика и финансиски менаџмент**, како двегодишни студии со

стекнување 120 ЕКТС.

Од академската 2011/2012 година започнува со работа студиската програма по **е-бизнис** со времетраење на студиите од една година, а во академската 2012/2013 година е направена нова трансформација на сите постојни студиски програми според барањата на измените на Законот за високо образование. Дополнително, во академската 2013/2014 година воведени се уште три нови едногодишни студиски програми по **иновациски и проектен менаџмент; банкарство; и менаџмент**. Со оваа последна акредитација, Факултетот денес ги нуди следниве студиски програми на вториот циклус студии: **сметководство, финансии и ревизија; меѓународна економија и бизнис; маркетинг менаџмент; е-бизнис; банкарство; менаџмент и иновациски и проектен менаџмент** како едногодишни студии; и **бизнис администрација - менаџмент** (модул-менаџмент и модул-**претприемништво и менаџмент на мали бизниси**); **бизнис информатика и финансиски менаџмент**, како двегодишни студии.

Трет циклус (докторски) студии

Сè до донесувањето на Законот за високото образование во 2008 година, стекнувањето докторат на наука на Економскиот факултет - Прилеп се изведуваше преку менторски систем. Првата пријава за изработка на докторска дисертација е поднесена на 7 март 1980 година, и таа е одбранета на 6 јули 1984 година. Како резултат на успешната реализација на TEMPUS проект, во академската 2011/2012 год. почнува да се реализира настава на заедничката регионална студиската програма од трет циклус студии по **претприемништво и менаџмент на мали и средни претпријатија (Entrepreneurship and SME Management)** на англиски наставен јазик, во соработка и учество во наставата на професори од следниве универзитети: University of Bologna (Италија), Universitat Autònoma de Barcelona (Шпанија), University of Nice (Франција), South East European University (Македонија), University of Tirana (Албанија), Agricultural University of Tirana (Албанија) и Dardania University (Косово). Следната година, во академската 2012/2013 година, акредитирани се и започнуваат со работа уште три студиски програми на трет циклус (докторски) студии по **маркетинг; меѓународен бизнис и менаџмент во времетраење од три години**. Ваквата еволуција на студиските програми на Економскиот факултет-Прилеп, несомнено укажува на капацитетите на Факултетот да се носи со динамичните промени и потребите од иновирање на наставните содржини во согласност со општествените промени и барањата на пазарот на работна сила.

Меѓународни научни конференции во организација на Факултетот

Димитар Николоски

Економскиот факултет-Прилеп ја извршува научно-истражувачката дејност како интегрален дел од делокругот на своето работење. Научно-истражувачката активност започнала од самите зачетоци на Вишата економска школа во шеесеттите години од минатиот век, кога наставниците на школата учествувале во разни истражувања од областа на економското работење на претпријатијата, изготвување на стручни студии, како и учество на семинари, симпозиуми и сл. Подоцна, со прераснување во Висока економска школа, а потоа и во Економски факултет, започна праксата за популаризирање на научно-истражувачката дејност преку организирање меѓународни научни конференции. Така, во изминативе триесетина години, Економскиот факултет-Прилеп има успешно организирано повеќе меѓународни симпозиуми и конференции, со што има дадено значаен придонес кон развојот на економската наука во Република Македонија и пошироко. Во продолжение ја приложуваме листата на меѓународни научни конференции во организација на Факултетот.

1981

„Симпозиум за економска кибернетика СИМЕК“
Прилеп, 4-5 јуни, 1981 година
Број на трудови: 37

1995

„Структурните промени и развојот на земјите во транзиција“
„Молика“, Битола, 21-23 јуни 1995 година
Број на трудови: 42

1998

„Алтернативите на развојот: економски и социјални аспекти на промените во земјите од Југоисточна Европа“ „Молика“, Битола, 16-18 декември 1998 година
Број на трудови: 71

2000

„Современите процеси на економскиот развој во земјите од Југоисточна Европа“
Прилеп, 6-7 декември 2000 година
Број на трудови: 89

2003

„Регионалната соработка и економскиот развој“
Прилеп и Охрид, 20-21 јуни 2003 година
Број на трудови: 43

2005

„Предизвиците на новата економија“
Охрид, 14-16 октомври, 2005 година
Број на трудови: 92

2007

„Бизнисот и глобализацијата“
Охрид, 19-20 октомври, 2007 година
Број на трудови: 97

2010

„Економијата и бизнисот во пост-рецесискиот период“ Прилеп, 28 октомври 2010 година
Број на трудови: 86

2012

„Миграцијата и пазарот на труд“
Крушево, 19-20 октомври, 2012 година
Број на трудови: 84

2013

„Меѓународна конференција за докторанти: Современи истражувачки проблеми во економијата, менаџментот и бизнисот“
Прилеп, 18 мај, 2013 година
Број на трудови: 38

2014

„Развојот на малите и средни претпријатија и иновациите: Градење конкурентна иднина на Југоисточна Европа“
Охрид, 3-4 октомври, 2014 година
Број на трудови: 140

Почеток на новата академска година

Горѓи Манчески

Традиционално и оваа година, на 15 септември, во свечениот амфитеатар на Економскиот факултет-Прилеп, со почеток во 10:00 часот, беше одржан првиот академски час за бруцошите на Економскиот факултет-Прилеп. Во оваа прилика пред студентите и професорите на Факултетот се обратија Деканот, проф. д-р Горѓи Манчески, како и претставниците на студентските организации: Студентскиот парламент и АИЕСЕК-Прилеп. На ова место интегрално го изнесуваме инспиративното обраќање на Деканот:

„Посебно ми е драго што и оваа година имам уште една можност да ви се обратам во името на институцијата која сами ја избравте за оформување на своето високо образование, во името на вашите професори и асистенти, целиот персонал на Економскиот факултет и, секако, во

мое лично име. Задоволство ми е да ви се обратам на првиот академски час во името на Економскиот факултет, што е факултет со респект, факултет со високо реноме во Република Македонија и надвор од нејзините граници. Ова е факултет со долгогодишно искуство во областа на образованието и науката во областа на економијата, бизнисот, менаџментот и информатичките технологии.

Ова е посебен ден за сите нас!

Денес вие официјално зачекорувате кон оформувањето на вашето високо образование, односно зачекорувате по патот што води кон освојување на знаењето, што треба да биде темел на вашата успешна кариера. Вие неодамна го направивте својот прв чекор кон формирањето на вашето високо образование, го избравте патот по којшто ќе патуваме заедно и ќе ја креираме вашата иднина, иднината на вашите најблиски и иднината на нашата држава.

Секој почеток ме навраќа на времето кога и јас седев на првиот час во кој чувствата ми беа измешани, чувствував страв, чувствував возбуда, мислев дали ќе се снајдам и дали ќе успеам да стекнам доволно знаење за да ја добијам дипломата која толку многу ја посакував. Тоа што ни го доверивте вашето образование за нас е голема чест, но и голема одговорност. Низ аулите на овој факултет веќе 55 години се запишуваат, студираат и дипломираат студенти. Многу од нив се на престижни позиции во компании во земјата и странство, многу од нив водат свои приватни бизниси. Многу од нив го продолжиле своето образование на постдипломските и докторските студии на нашиот факултет или пак, често се навраќаат да разменат искуства со нашите професори. Факултетот има долгогодишна традиција и искуство во образованието и создавањето конкурентни кадри од економијата и бизнисот. Токму затоа сакам да ве повикам да се чувствувате слободни и Факултетот нека стане вашиот втор дом во којшто ќе поминете 4 години и ќе се образовате според светски стандарди.

Факултетот, врз база на изградената долгогодишна традиција, ги имплементира новите знаења за едукацијата на кадрите, за да биде комплементарен со промените, и тоа со цел да се овозможи соочување со предизвиците на времето што доаѓа.

Во својот долгогодишен и успешен развој, Факултетот често бил исправен пред голем број предизвици што секогаш успешно ги совладувал. Образовниот систем на нашата институција ги следи сите трендови на современата едукација во земјата и странство, односно секогаш се грижи да

биде во функција на студентите, бизнис секторот и општествената заедница којашто ги апсорбира дипломираните студенти.

Во тој контекст, уште би сакал да потенцирам дека релациските врски и комуникацијата на Факултетот се одвиваат непречено, континуирано и отворено. Имено, Факултетот веќе има имплементирано модерна и функционална веб-страница на која можете да ги најдете сите потребни информации. Поточно, на сајтот можете да најдете информации за предметите, одделни материјали и содржини за предавања и вежби, распореди за одржување на испитите, распоред за колоквиумските недели итн. Секој студент ќе добие e-mail со доменот на Факултетот, на којшто ќе добивате најразлични информации поврзани со наставата и настаните на Факултетот.

Ви посакувам времето поминато на Факултетот да ви биде исполнето со многу знаење што ќе ве следи целиот ваш живот и ќе ве направи компетентни на пазарот на трудот, ви посакувам многу знаење што ќе го збогати вашиот дух. Ви посакувам времето поминато на Факултетот да ве збогати со многу познанства и искрени пријателства и убави моменти кои ќе бидат вечни и незаборавни. Она што сакаме и очекуваме од вас е, по завршувањето на студиите, да бидете врвни професионалци и да се докажувате на високи и силни позиции, и тоа исклучиво како резултат на вашето стекнато квалитетно знаење и способности.

Јас верувам во вас, во вашата младост и вашиот интелект, односно знам дека со задоволство ќе ги завршувате вашите обврски во текот на студирањето на Факултетот. Оттука, јас искрено се надевам дека Факултетот ќе ви биде убава дестинација и ќе го понесете во вашите мисли и вашите срца засекогаш, и тоа како резултат на убавите моменти и стекнатото знаење, вештини и компетенции.

На Факултетот постојат две студентски организации, и тоа Студентскиот Парламент и AIESEC, со коишто Факултетот има изградено одлична соработка. Преку овие организации можете да реализирате дел од Вашите интереси и цели.

И на крај, уште еднаш ви посакувам успех во совладувањето на наставните содржини!“

Новости од УКЛО

Елизабета Ангелеска-Атанасоска

Оваа година, централното одбележување на почетокот на новата академска 2015/16 година се одржа на Техничкиот факултет во Битола. Покрај бројните новозапишани студенти, декани, професори и соработници, на свеченоста присуствувахе и новоизбраниот ректор на Универзитетот, проф. д-р Сашо Коруновски, претставници од општествено – политичкиот живот и стопанственици од Регионот. Честитки по повод академскиот почеток упати Деканот, проф. д-р Стојанче Нусев, во својство на домаќин на настанот, по што, воведен збор имаше Ректорот, проф. д-р Златко Жоглев. На заедничкиот настан, обраќање имаше и новиот ректор на УКЛО, проф. д-р Сашо Коруновски, со реч упатена кон студентите: „Зад сите вас е одлуката за изборот на студиите, а за некои и преселба во нов град, промена на начинот на живеење... А пред сите вас стои обврската за стекнување знаења и вештини на различно ниво од она што досега го знаевте, на академско ниво. За да ја исполните оваа ваша задача, ќе ви биде потребен труд, но и истрајност и упорност, разборитост и самодоверба. Успехот не е лесно достапна категорија, но отвора бројни можности и шанси за исполнување на животните цели: професионалното оспособување, заедно со останатите ваши квалитети ви овозможува подобро позиционирање при вклучувањето на пазарот на трудот, одговорно членство во општеството, на добробит на секој од вас и на целата заедница.“

Почетокот на новата академска година беше одбележан со значаен момент вреден за истакнување. Имено, беа доделени индексите на најдобро рангираните бруцоши кои се ослободени од плаќање на трошоците за студирање. На овој начин, Универзитетот „Св. Климент Охридски“ - Битола го промовира знаењето и вложениот труд и дава поттик и поддршка на најдобрите.

Уште еден важен настан поврзан со Универзитетот и неговото работење е изборот на новиот ректорски колегиум на УКЛО. По изборот на нов ректор на Универзитетот „Св. Климент Охридски“-Битола, проф. д-р Сашо Коруновски достави предлог листа за комплетирање на новиот ректорски колегиум.

По утврдување на проф. д-р Марјан Ангелски, проф. д-р Елизабета Бахтовска, проф. д-р Виолета Маневска и проф. д-р Светлана Николовска за кандидати за проректори со дефинирани ресори на делување: за настава, наука, студентски работи и финансии и развој, Универзитетскиот сенат беше запознаен со нивните професионални биографии од кои, во продолжение, посочуваме само дел.

Професор д-р Марјан Ангелески дипломирал на Природно-математичкиот факултет во Скопје, каде што и одбрал магистерскиот труд, а докторската титула ја стекнал на матичниот, Економски факултет во Прилеп. Негово поле на научен интерес е: е-подготвеноста, проектниот менаџмент и иновативноста. Од 2010 година до денес во два мандати ја обавува функцијата продекан за настава на Економскиот факултет во Прилеп. Автор е или коавтор на околу 40 научни трудови во меѓународни научни списанија и зборници на меѓународни конференции. Професорот Ангелески реализирал и голем број престои на странски универзитети.

Професор д-р Виолета Маневска своето образование на додипломски и постдипломски студии, како и одбраната на докторската дисертација ги реализирала на Институтот за информатика при Природно-математичкиот факултет во Скопје, а во еден период ја извршуваше функцијата декан на Факултетот за администрација и менаџмент на информациски системи. Активен член е на голем број домашни и меѓународни здруженија, рецензент на научни списанија, како и член на програмски и организациски одбори на голем број меѓународни собири. Вклучена е во бројни домашни и меѓународни проекти. Автор е на 3 универзитетски учебници и има објавено преку 60 научни трудови.

Професор д-р Елизабета Бахтовска е редовен професор на Техничкиот факултет во Битола. Со звањето доктор на технички науки се стекнала на Институтот за земјотресно инженерство и инженерска сеизмологија – Скопје. Нејзина научна област е механика и јакост на материјалите. Професор Бахтовска има објавено 6 учебници, 4 книги, преку 60 национални и меѓународни трудови, главен координатор е на 3, а национален координатор

на 4 ТЕМПУС проекти, национален координатор е на 2, меѓународни научно-истражувачки проекти, главен координатор на 2 и учесник во 1 национален научноистражувачки проект.

Професор д-р Светлана Николоска завршила Факултет за безбедност во 1992 година, а научниот развој го започнала со запишувањето на постдипломски студии на Факултетот за безбедност во Скопје, каде магистрирала во 2002 година и докторирала во 2008 година. И во периодот на професионален ангажман во МВР, таа продолжува да се занимава со научна работа. Имено, била предавач со ПРОКСИМА, едукатор на даночните инспектори, а во моментот работи на проектот на Светската банка и на Управата за финансиско разузнавање за спречувањето на перење пари и изготвување на Национална стратегија.

Универзитетскиот сенат, низ соодветна процедура, го избра новиот проректорски тим, при што, на редовната 134-та седница на Сенатот, што се одржа на 23 септември 2015 година, сенаторите изразија силна поддршка за новата ректорска гарнитура на Универзитетот „Св. Климент Охридски“-Битола. На овој начин, со новата кадровска постава на УКЛО, од октомври 2015 година започнува нова фаза во управувањето и целокупното функционирање на Универзитетот.

Презентација на Програмата за млади банкири на ПроКредит Банка

Рената Петревска-Нечкоска

„Кога вредностите ќе се совпаднаат со можностите, се развиваат успешни приказни...“

Еден начин како да се одржи изграден мостот меѓу академијата и бизнисот е преку директен контакт на работодавците и студентите, со посредство на факултетот. Токму таков настан, кој се надеваме дека во иднина ќе стане континуирана пракса, беше средбата на претставници од ПроКредит Банка Македонија со алумни, постдипломци, докторанти и тековни студенти на Економскиот факултет-Прилеп, во просториите на Факултетот, што се реализираше на 8 октомври, 2015 година. Тоа претставуваше добра можност банкарите да ја претстават својата кондензирана, компетитивна и интензивна Програма за млади банкири со меѓународна димензија, којашто, всушност е неопходниот чекор за секој кој би сакал од академија да премине во реалниот бизнис. Заинтересираните присутни во директна комуникација добија одговори на своите прашања и дилеми, а значаен дел од нив аплицираа за програмата, така што воодушевувањето од трите страни (банка, факултет, студенти) беше големо.

Ова е почеток на активности од овој тип кои би се продолжиле, преку успешни млади банкири, на нашиот факултет, но и пошироко на универзитетско ниво. Во продолжение на овој текст изнесуваме дел од презентацијата на програмата.

ПроКредит банка е дел од ПроКредит групацијата, која е со седиште во Франкфурт, Германија. Во Република Македонија е основана во јули 2003 година, и денес, со својата развојна ориентираност, се покажа како партнер од доверба на малите и средни претпријатија. Всушност, преку финасиска едукација на клиентите целта е градење култура на штедење и финасиска одговорност. Може да се истакне дека ПроКредит Банка е една од компаниите коишто имаат проактивен и одговорен пристап кон животната средина. Сето ова банката го прави заедно со своите вработени и клиенти, преку организирање кампањи за поткренување на еколошката свест и спроведување и поддршка на еколошки иницијативи, што заедно придонесуваат за почиста и позелена околина.

Инвестирањето во своите вработени ПроКредит Банка го започнува преку Програмата

за млади банкири, а континуирано го продолжува во текот на нивното подоцнежено работење. Обуката на вработените е еден од клучните приоритети на Банката. Ова се реализира преку различните локални и меѓународни програми, курсеви по англиски јазик, работни групи и размена на искуство во различни земји, регионални академии и академија во Германија. Политиката за човечките ресурси на Банката се базира врз филозофијата на отворена и транспарентна комуникација помеѓу вработените, високо професионални стандарди и цврсти принципи и вредности.

Што нуди Програмата?

Стабилност и долгорочен развој во стабилна меѓународна групација, постојани обуки, динамичност и постојан професионален развој, пријатна и транспарентна работна средина, со можност за постојано напредување и надградба, во којашто сите идеи и мислења се вреднуваат.

Што се бара од апликантите?

Силна посветеност и почитување на етичките вредности, вистински интерес, активно учество и флексибилност за работење надвор од местото на живеење, професионално работење и исполнување на целите, цврсти етички вредности што опфаќа почитување, праведност, непостоење на дискриминација.

Програмата за млади банкири е шестмесечна обука, наменета за сите оние кои имаат универзитетска диплома, со или без работно искуство, или за апсолвенти на факултетите по економски, правни, земјоделски, технички, филозофски, социјални науки или друга област за кои банкарството претставува предизвик во натамошниот професионален развој. Успешно завршената програма е можност но и единствен начин на вработување во ПроКредит Банка. Во Република Македонија, првата програма започнува во 2010 година, а во тек е процес на селекција на кандидати за 15-та програма. Оваа година новина е тоа што избраните кандидати имаат можност да учествуваат во меѓународни програми за млади банкири, организирани во регионот што ги опфаќа: Косово, Србија и Бугарија.

Импресии од студискиот престој на Универзитетот „Софија Антиполис“ во Ница

Марика Башеска – Горѓиеска

Програмата Базилеус е дел од програмата „Еразмус Мундус“ што нуди големи можности за мобилност на студенти и академски кадар. Нејзината основна цел е интернационализација на образованието во универзитетите од Западен Балкан, преку соработка со универзитетите од земјите на Европската Унија. Во рамките на оваа програма, а по успешно оценетата апликација и план за престој, добив можност за едномесечен престој на Универзитетот „Софија Антиполис“ во Ница, којшто го реализирав во периодот од 24 мај до 23 јуни, 2015 година.

Универзитетот „Софија Антиполис“ од Ница се наоѓа во срцето на Медитеранот и има развиено жив космополитски дух. Тој претставува престижна образовна и научно-истражувачка институција, со широк спектар на наставни програми со висок квалитет. Привилегираното окружување за студирање и работа на француската ривиера предизвикува континуиран интерес за научници, професионалци и студенти од целиот свет. Универзитетот во Ница е втор универзитет во Франција по бројот на студенти, од кои 17, 3% се од странство, а функционира врз образовен систем што е во согласност со Болоњскиот процес. Во областа на економските науки, покрај додипломските студии, постојат голем број разновидни постдипломски студии и две докторски школи.

Универзитетот во своите рамки има изградено Национален центар за научно истражување кој претставува прв научен и технолошки парк во Европа, во чии рамки постојат голем број институти за истражување во различни научни области како и истражувачка група за право, економија и менаџмент (GREDEG). Овој Центар, покрај обезбедувањето на логистика за истражувачки активности, организира семинари, симпозиуми, обуки и издава научни публикации.

При мојата посета на овој Центар имав можност подетално да се запознаам со организацијата и неговите активности како начин преку којшто на академскиот кадар му се обезбедуваат врвни услови за научна работа. Она што е можеби најспецифично за овој Универзитет е дека има формирано свој Центар за соработка со земјите од Источна Европа со големо искуство во меѓународната соработка со регионот на Источна Европа и од балканските земји што, всушност, се потврдува и со долгогодишната соработка која ја остварува со нашиот Универзитет и Економскиот факултет-Прилеп.

Во согласност со изготвениот план за активности, за време на престојот имав три основни цели, од кои првата беше во насока на проширување и продлабочување на сознанијата во поглед на менаџирањето и организацијата на докторските студии (како продолжение на претходната соработка на проектот DOCSMS) и научниот аспект на менторирање на докторантите. Втората основна цел беше да ја искористам можноста за заедничко подготвување на научен труд со професорката Надин Турноа со која работиме во иста научна област. Третата цел се однесуваше на можностите за поширока меѓуинституционална соработка за реализација на идни европски проекти.

Првата цел ја реализирав преку средби и размена на сознанија за модалитетите на докторските студии на Универзитетот во Ница. Во тој контекст, остварив средби со Проректорот на Универзитетот, проф. д-р Стефан Нго-Маи, Деканот на Факултетот за менаџмент проф. д-р Надин Турноа, професорите на Институтот за економија и бизнис д-р Жан-Пол Гишар, д-р Муриел Галпон и д-р Срѓан Реџепаѓиќ, кои се акредитирани ментори од страна на француската Комисија за акредитација. Од особено значење беа сознанијата добиени од проф. д-р Клод Бертомиу, кој е еден од најпознатите и најдобри ментори на ниво на Франција и кој работи со голем број докторанти и после неговото пензионирање.

**Erasmus
Mundus**

Мултикултурализмот и Социо-економскиот развој – искуствата на Азербејџан

Софија Шигаева-Митреска

На 25 септември 2015 година во просториите на Економскиот факултет во Прилеп се одржа предавање на тема: „Мултикултурализмот и социо-економскиот развој – искуствата на Азербејџан“. Ова предавање беше организирано од Меѓународниот центар за мултикултурализам во Баку, Република Азербејџан, кој е формиран во 2014 година со одлука на Претседателот на Азербејџан за обезбедување на толерантност кон културните и религиозните различности во светот, како и промоција на моделот на мултикултурализмот во Азербејџан. Предавањето беше реализирано од страна на Софија Шигаева-Митреска, експерт ангажиран од Меѓународниот центар за мултикултурализам во Баку. На семинарот беа присутни 30-тина студенти и професори од Економскиот факултет-Прилеп, кои имаа можност да се запознаат со основите на мултикултурализмот, моделот на мултикултурализам во Азербејџан, како и да ги зголемат своите знаења за Република Азербејџан.

Мултикултурализмот како термин прв пат се јавува во 60-тите години на минатиот век, кога започнува да се употребува во политичкиот, општествениот и културниот јазик на Канада како дополнување на терминот билингвизам и бикултурализам, за да се определи состојбата на етнокултурните, расните и религиозните различности на населението во државата. Според мултикултурализмот, во една држава можат да живеат множество културни групи, кои сакаат и можат да имаат сопствен идентитет. Моделот на мултикултурализам имплицира легитимирање на различни форми на културни различности кои треба да бидат изразени во формулата „интегрирање без асимилирање“. Под тоа се подразбира дека во границите на една држава взаемно постојат различни етнокултури кои имаат право на јавна репрезентација и чување на сопствените особености, карактеристики, и начин на живот што е диктиран од културната специфика. Во тој контекст, мултикултурализмот е во иста линија со термините како социјална правда, рамноправност на можностите, и демократија, коишто претставуваат чести теми во денешното живеење.

Мултикултурализмот е продукт на развојот на општеството, што се појавува заради определени

настани во општеството и, по својата суштина, најнапред е социјална појава којашто влијае врз други социјални појави како политика, економија, култура, општествено поврзување итн.

Треба да се истакне фактот дека во Република Македонија малку се знае за Азербејџан. Најмногу информации за оваа земја има од организацијата на Евровизија во 2012 година во Баку и организацијата на првите Европски Олимписки игри во Баку во јуни оваа година. Азербејџан е држава која се наоѓа на крстопатот помеѓу Азија и Европа и која беше една од сојузните држави на Советскиот сојуз, при чие распаѓање Азербејџан ја прогласи својата независност во 1991 година. Првите години од независноста ги одбележа транзицијата кон пазарен систем на функционирање на државата.

Како синоним за политичкото и економското стабилизирање на државата е доаѓањето на власт на Гејдар Алиев во 1993 година, кој набрзо прерасна во национален лидер на Азербејџан.

Од 2003 година во однос на сите показатели за макроекономски развој, на државата бележи зголемен раст. Според темпото на економски раст, Азербејџан во кратко време стана лидер, не само во регионот, туку и во целиот свет. Бруто домашниот производ се зголеми за 3,4 пати, нафтаениот сектор за 2,6 пати, буџетските приходи на населението за 16 пати, додека, пак, обемот на државни инвестиции изнесува повеќе од 170 милијарди американски

долари. Овие економски успеси на Азербејџан влијаат врз подигнувањето на квалитетот на живот на населението. За последните 10 години процентот на сиромаштија од 49% се намали на 5,3%, стапката на невработеност е сведена на 5%, а приходите на населението пораснаа 6,5 пати. Треба да се одбележи дека тие успеси на Азербејџан високо се оценети од меѓународните организации и влијателните рејтинг агенции. Според извештајот на Светскиот економски форум за глобалната конкурентна способност за 2014 и 2015 година, помеѓу 144 светски држави, Азербејџан се наоѓа на 38 место.

Денес, Република Азербејџан е современа и развиена држава на сите полиња, како во индустријата, така и во науката, културата, спортот и слично. Таа е центар на светски настани од многу области и претставува уникатен модел за развој на една многунационална и многурелигиозна држава. Во текот на многу векови во Азербејџан живееле различни народи, коишто припаѓале на различни религии, при што почитувањето и толеранцијата на националните малцинства стана основа на развојот на самата држава. Најголем тест за традициите на толерантност во Азербејџан беа настаните во периодот на распаѓањето на Советскиот сојуз, кога Ерменија окупираше 20 проценти од територијата на Азербејџан и започна политика на етничко чистење што резултираше со еден милион бегалци и присилно раселени. И покрај ова, по 20 години од почетокот од војната во Нагорно Карабах, азербејџанското општество продолжува да поддржува хармонија помеѓу различните религиозни и етнички групи.

Во последните две години, со одлуката на Претседателот на Азербејџан, беа создадени Институт на државен советник на Република Азербејџан за меѓунационални прашања, прашања на мултикултурализмот и религијата, „Фонд на знаење“, како и Меѓународен центар за мултикултурализам во Баку. Покрај тоа, во рамките на Словенскиот универзитет во Баку се отвори Катедра за мултикултурализам. Од оваа година предметот мултикултурализам во Азербејџан се предава на универзитетите во 11 држави во светот како што се: Чешка, Италија, Бугарија, Русија, Грузија, Беларусија и други. Студентите што го имаат изучувано овој предмет во текот на минатото лето учествуваа на Меѓународната летна школа „Мултикултурализмот како начин на живот во Азербејџан – учи, проследувај, споделувај“, којашто беше реализирана во Баку. На таков начин мултикултурализмот во Азербејџан се промовира како успешен модел што може да се имплементира во други држави ширум целиот свет.

Ин мемориам: легендарниот математичар од Принстон, Џон Неш (1928-2015)

Оливера Костоска

... Алиша ги поднесе подемите и падовите во животот на Неш заедно со него. Беа прекрасен пар. Можеше да се забележи нејзиниот заштитнички однос кон него, грижата за неговиот имиџ и начинот на кој тој се чувствува. Доаѓаа од Осло... тој исклучително среќен, а и таа заради него... заминаа по апотеозата на неговата кариера - наградата од Норвешката академија на науки, а животот го изгубија во автомобилска несреќа на патот кон дома. Но, сепак, беа заедно... -Избрана историја од Принстон-

Џон Неш, легендарната фигура од Депарتمانот за математика на Универзитетот Принстон, е еден од најголемите математичари на сите времиња, познат по оригиналноста во своето размислување и неговата бестрашност во соборувањето проблеми, толку комплексни, што малкумина би се осмелиле дури и да помислат да ги допрат. Неговиот придонес во теоријата на игри радикално го промени начинот на кој денес се размислува за економијата, паралелно со огромниот број други области – од еволуциска биологија и математика, па сè до политички и компјутерски науки. Харолд Кун, поранешен професор емеритус по математика на Принстон и долгогодишен пријател и колега на Неш, ќе рече: „искрено, мислам дека нема толку многу брилијантни идеи во економијата од 20-от век, но неговиот еквилибриум, можеби, е во првите десет“. Роџер Маерсон, економист од Универзитетот во Чикаго, отишол уште подалеку, споредувајќи го импактот на Нешовиот еквилибриум во економијата, со „откривањето на двојната спирала на ДНК во биолошките науки“.

За многумина математичари, пак, придонесот на Неш во чистата математика е уште позначаен од неговата работа во теоријата на игри за којашто тој ја добива Нобеловата награда за економија. „Неговиот брз и различен начин на размислување блескаше и во неговите поодминати години... имаше отворена мисла дури и со своите 86 години. Сèуште сакаше да има нови идеи. Фактот што се движеше бавно и зборувааше тивко не можеше никако да се поврзе со ентузијазмот со кој пристапуваше кон математиката. И, тоа навистина инспирираше... би рекол дека меѓу

нас двајцата имаше некаква математичка хемија што ја продуцираше оваа интензивна соработка. Беше многу едноставен, многу отворен за дискусија со нови луѓе, но само ако говореа за нешта што го привлекуваа неговиот интерес. Неш оддаваше впечаток на личност којашто стои на дистанца, но ако воопшто некој имаше можност да разговара со него, ќе сфатеше дека тој не е таков...“, се присекава Михаил Расиас, истражувач-постдокторант на математика во Принстон, којшто заедно со Џон Неш работел на нивната книга „Отворени проблеми во математиката“. Пред Неш да отпатува за Осло, тие штотуку го завршиле предговорот на книгата, усогласувајќи се за еден цитат од Алберт Ајнштајн којшто, на многу близок начин, кореспондирал со самиот Неш (иако тој посочил дека Ајнштајн е физичар, а не математичар): „Учи од вчера, живеј за денес, надевај се за утре. Важно е да не престанеш да прашуваш“.

Арогантен, амбициозен и чуден, Џон Неш е роден на 13 јуни, 1928 година, во Блуфилд, Западна Вирџинија, САД. Како младо момче, тој бил прилично осамен и интровертен. Првата алузија на нешовиот талент за математика е забележана во четврто отделение, кога наставникот и соопштил на неговата мајка дека момчето не ја разбира математиката, на што таа само се насмевнала, а била длабоко свесна дека нејзиниот син решава едноставни проблеми на свој начин. Добивајќи целосна стипендија, Неш се запишал на Карнеги институтот за технологија во Питсбург. Но, само после еден семестар, како студент на хемиско инженерство, се префрлил на хемија, каде што за кратко време повторно наишол на проблеми со квантитативната анализа. „Не беше прашање колку некој добро размислува, разбира или учи факти, ами колку добро се справува со пипети и изведува титрација во лабораторијата“, се присекава Неш во автобиографскиот есеј напишан за Нобеловиот комитет. И сосема за крај, охрабрен од професорите коишто ја препознале неговата генијалност, Неш се префрлил на математика. Како резултат на неговиот голем напредок, тој добил диплома за завршен факултет, но и за магистратура.

Во 1948 година Џон Неш дошол на Принстон. Тоа било време на големи очекувања, кога американските деца сеуште сонувале да станат физичари како Ајнштајн или математичари како брилијантниот Џон фон Нојман. Џон Неш бил исклучително згоден, но и познат по својата интелектуална ароганција, чудни навики (одел низ ходниците, заминувал на средината од разговорите и постојано свиркал) и жестока амбиција. Професорот од Карнеги, Ричард Дафин, ја поддржал неговата

апликација на докторската програма по математика на Принстон, со препорака од само една реченица „овој човек е генијалец“. Иако бил примен и на Харвард, раководителот на Департманот за математика на Принстон му понудил стипендија на Неш со којашто го убедил дека Принстон го вреднува многу повеќе. Освен еден предмет по меѓународна економија што го избрал на Карнеги институтот за технологија, Џон Неш немал формално образование од економија. Но, како резултат на ваквото откривање на економските проблеми, Неш добил идеја за неговиот труд под наслов „Проблемот на преговарање“, којшто го завршил додека бил на Принстон. Тоа, всушност, била идејата којашто го побудила и неговиот интерес за теоријата на игри – во суштина, математика за донесување одлуки.

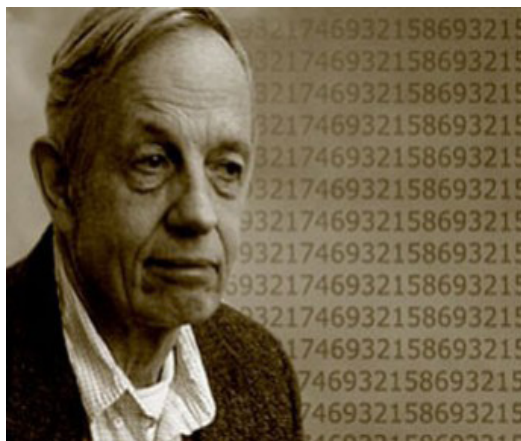
Докторската дисертација на Џон Неш под наслов „Некооперативни игри“ е презентирана на 28 страници и претставува еден од фундаменталните текстови во теоријата на игри. Таа го воведува концептот на еквилибриум за некооперативни игри, „Нешовиот еквилибриум“, којшто има огромно влијание во економијата и општествените науки. Нобеловата награда за економија, којашто Неш ја добива 44 години подоцна, е главно за придонесот што тој го направил за теоријата на игри во неговата докторска дисертација од 1950 година. Му биле потребни само 18 месеци за да стекне докторат; во тоа време имал 22 години.

Изгубените години на Нобеловецот...

После докторирањето на Принстон, Неш добил академска позиција на Институтот за технологија во Масачусетс, а бил ангажиран и како консултант во корпорацијата РАНД. „Многу дрзок, неумерен, себичен и егоцентричен. Неговите колеги не го сакаа особено, но го толерираа бидејќи неговата математика беше повеќе од брилијантна“, се присекаваат од Институтот. Неш и натаму продолжил да атакува на серија математички проблеми, толку импресивни што никој друг не можел да ги реши. Во 1958 година, кога штотуку наполнил 30 години, магазинот „Форчун“ го именувал како еден од најблескавите математичари во светот. Една година претходно, Неш се оженил со Алиша Ларде, студентка на физика од Институтот за технологија во Масачусетс и една од само 16-те девојки во класот од 1955 година.

И токму во периодот кога сè изгледало премногу убаво, Џон Неш започнал да ги чувствува турбуленциите во неговата кариера и личниот живот. Во раните месеци од 1959 година, периодот кога Алиша била бремена со нивниот син, тој започнал да страда од халуцинации и екстремна параноја.

Со дијагноза на параноидна шизофренија, Џон Неш ја напуштил неговата позиција во Институтот за технологија во Масачусетс, и после 50 денови поминати под обсервација во болница, тој заминал за Европа, каде што имал намера да се одрекне од неговото американско државјанство. Тоа, всушност, бил и првиот чекор на неговиот стрмен пад.

Следните неколку години, Неш буквално влегувал и излегувал од душевните болници. Сепак, ја имал таа среќа да биде окружен со членови од семејството, пријатели и лојални колеги коишто го заштитувале, му обезбедувале работа, и генерално, му помагале да преживее. Иако, после неколку години исполнети со немир и превирања, Алиша се развела од својот сопруг во 1963 година, таа и натаму останала покрај него, земајќи го кај себе како „потстанар“ во 1970 година – чекор што можеби го спасил Неш од бездомништво. И додека Џон Неш исчезнувал од професионалниот свет, неговата работа станувала сè повпечатлива. Економијата не била единствена област (меѓу другото и во развивањето на теоријата за индустриска организација) каде што концептот за теоријата на игри бил круцијален, напротив, постоела цела низа и на други области, почнувајќи од математика, биологија или политички науки, па сè до меѓународни односи, филозофија и компјутерски науки. Насакаде пролетувале учебниците и списанијата коишто го аплицирале Нешовиот еквилибриум, но повеќето од оние коишто работеле врз неговото дело мислеле дека тој е мртов.

Премногу задоцнето признание за „прекрасниот ум“...

Теоријата на игри станувала сè проспектакуларна, но Џон Неш немал многу корист од таквата грандиозност – добивал многу мали признанија за неговата работа (ако се исклучат цитирањата), немал академска позиција, а речиси и да немал некакви приходи. Но, како што и обично

се случува во еден човечки живот исполнет со падови и подеми, така и животот на Неш започнал постепено да се менува. До раните 1990-ти, кога Нобеловиот комитет започнал да ја испитува можноста да му ја додели наградата за економија на Џон Неш, неговата ментална болест веќе се смирувала. „Започнав постепено, на интелектуален начин, да го одбивам начинот на размислување карактеристичен за мојата ориентација, а којшто беше под влијание на илузиите“, ќе подвлече Неш во автобиографскиот есеј напишан за Нобеловиот комитет. И додека Комитетот дискретно го испитувал не само придонесот на Неш, ами и неговата ментална состојба, неговите лојални колеги жестоко се заложиле да го одбранат Неш секогаш кога некој го оспорувал доделувањето на награда на човек којшто страдал од сериозно ментално растројство. За повеќето млади истражувачи во теоријата на игри, коишто инсистирале тој да ја добие наградата, Неш бил полубог. Но, професорот Кун имал несомнено најзначајна улога. Тој му ставил до знаење на Комитетот дека ќе биде направена длабока и сериозна неправда доколку болеста биде причина за тоа Неш да не ја добие наградата. Уште повеќе, на сугестија од професорот, Принстон креирал одредена титула за да може веднаш да се одговори на неизбежното прашање за тоа на која институција Неш припаѓал во тој момент. И сепак, правдата на крајот победила. Во 1994 година, на возраст од 66 години, Џон Неш ја добива Нобеловата награда за економија (заедно со Џон Харшани и Рајнхард Зелтен) за неговата работа на теоријата на игри. Приказната за неговата награда, сама по себе, претставува тестамент, не само за неговото преживување, ами и за жестоката лојалност и восхит што Неш ги поттикнал кај останатите. Самата Нобелова награда и нејзиниот публицитет претставувале пресвртница во животот на Џон Неш – неговата самодоверба била зголемена, а креативноста повторно канализирана во продуктивна работа. Тој се вратил на Принстон каде што продолжил да ја истражува математиката – светот во којшто успеал за првпат, истиот тој свет што го поддржал за време на неговата болест и којшто, сосема за крај, повторно го прегрнал. „Фантомот“, како што го нарекувале на Принстон заради неговата мистичност и фактотот што умеел на полноќ да пишува нејасни математички равенки на таблите, никогаш нема да престане да интригира, инспирира и да всадува стравопочит и возвишеност.

Џон Неш е уште еден перфектен пример за тенката линија меѓу генијалноста и лудилото. За среќа, на крајот преовладала генијалноста. Меѓу другото, дури и изборот на жена којшто ќе има

есенцијално значење за неговото преживување претставува уште една рефлексija на таквата генијалност. Алиша била посебна личност, жената којашто се грижела за Џон Неш и била негов заштитник. Во 2001 година, тој повторно стапува во брак со неа. „Мислевме дека тоа е добра идеја. И покрај сè, ние бевме заедно во поголемиот дел од нашите животи“, се присекава Алиша Неш. Во времето на нивната смрт, Алиша и Џон се враќале од Осло, Норвешка, каде што тој (заедно со Луис Ниренберг) го добил едно од најпрестижните признанија во математиката - Абеловата награда за 2015 година, од страна на Норвешката академија за науки. Наградата претставува признание за неговата знаменита работа на парцијалните диференцијални равенки, коишто се користат за да се објаснат основните закони на научните феномени. За неговите колеги математичари, Абеловата награда претставува премногу задоцнето признание за неговиот придонес во математиката. „Пред 20-тина години некој ме праша „дали постојат математичари коишто ги сметате за генијалци?“, јас реков: „можам да се сетам на еден, а тоа е Џон Неш.“ „...Тој имаше извонреден ум. Размислуваше за нештата различно од другите луѓе“, ќе рече Ниренберг уште во 2002 година.

Добивањето на највисокото одликување во неговата област, само неколку денови пред смртта, како да го обележа крајот на циклусот исполнет со неверојатни достигнувања и трагични моменти коишто го карактеризираа животот на Џон Неш. Неговата брилијантна работа беше инспиративна за генерации математичари, економисти и научници, а приказната за неговиот живот со Алиша ги допре срцата на милионската публика која се восхитуваше на нивната храброст во обидот да се соочат со застрашувачките предизвици. „Прекрасно партнерство. Прекрасни умови, прекрасни срца“, ќе рече Расел Кроу во своето последно збогум до Џон и Алиша - актерот којшто на извонреден начин ја изнесе улогата на Неш во оскаровецот „Прекрасен ум“, инспириран од истоимената биографија на Силвија Насар. Џон Неш, човекот којшто имаше дури и премногу јавен профил за еден математичар, ќе остане запаметен по својата животна приказна – онаа на блескави достигнувања, оригиналност, бестрашност и генијалност во развивањето проблеми за коишто никој никогаш не помислил; но и таа исполнета со катастрофални падови и години изгубени во неговата борба со деструктивната сила на менталната болест којашто безмалку ќе го уништеше неговото семејство и блескавата кариера.

Па, што тогаш претставува Нешовиот еквилибриум?

Овој концепт бил исклучително револуционерен, бидејќи значително го проширил опсегот на теоријата на игри. Во суштина, теоријата на игри го проучува интерактивното донесување одлуки, каде што исходот за секој партиципиент или „играч“ зависи од активностите на сите. Ако сте играч во таквата игра, кога го избирате правецот на дејствување или „стратегијата“, морате да го земете предвид и изборот на останатите. Но, кога размислувате за нивниот избор, мора да признаете дека и тие размислуваат за Вашиот, а последователно се обидуваат да го земат предвид и Вашето размислување за нивното размислување, итн. Оваа наука е невообичаена, од аспект на ширината на нејзина потенцијална примена. За разлика од хемијата или физиката, коишто имаат јасно дефиниран и тесен дофат, принципите на теоријата на игри се корисни за цела низа активности, почнувајќи од секојдневните општествени интеракции, па сè до бизнисот и економијата, политиката, правото, дипломатијата и сл.

Во почетокот, следејќи го Џон фон Нојман и Оскар Моргенштерн, теоријата на игри била фокусирана главно на конкурентските игри (кога интересите на двајца играчи се строго спротивставени). Ослободувајќи ја од ограничувањата на овие видови игри (zero-sum), коишто во значителен степен ја лимитирале моќта на теоријата на игри, Неш овозможил таа да биде релевантна за економската наука. Со други зборови, Џон Неш третираше погенерален

и пореален случај на комбинација од заеднички интереси и ривалство, и било кој број на играчи. Неговата критичка опсервација упатува на тоа дека, повеќето општествени интеракции не вклучуваат чиста соработка или пак, чиста конкуренција, ами мешавина од двете компоненти.

Во својата докторска дисертација, Џон Неш исцртал значајна и јасна дистинкција меѓу некооперативните и кооперативните игри, односно игрите каде што партиципиентите дејствуваат независно, „без комуникација со било кој друг“, и оние каде што играчите имаат можност да споделат информации, да склучат зделки и да се приклучат кон коалиции. Нешовата теорија на игри, особено неговата идеја поврзана со еквилибриумот за таквите игри (познат како Неш еквилибриум), значително ги прошири границите на економијата како научна дисциплина. Економистите вообичаено претпоставуваат дека секоја индивидуа ќе дејствува во насока на максимизирање на неговите/нејзините цели. Во суштина, концептот за Нешовиот еквилибриум е најгенералната формулација за таквата претпоставка. Неш формално го дефинираше еквилибриумот за некооперативна игра како „конфигурација на стратегии, таква што ниту еден играч, дејствувајќи самостојно, не може да ја промени неговата стратегија за да добие подобар резултат за себе“. Со други зборови, Нешовиот еквилибриум претставува концепт во теоријата на игри каде што оптималниот резултат од една игра е оној во којшто ниту еден играч нема мотив да отстапи од неговата/нејзината избрана стратегија, откако го зел/а предвид изборот на опонентот, т.е. индивидуата нема да добие

инкрементална корист од промена на дејствијата, доколку се претпостави дека другите играчи нема да ги променат нивните стратегии. Доколку, пак, постои некоја друга стратегија којашто може да доведе барем една индивидуа во подобра позиција, тогаш исходот не го задоволува условот за Неш еквилибриум.

Наједноставен пример за Нешовиот еквилибриум е оној за „дилемата на затвореникот“. Да земеме предвид двајца разбојници коишто се уапсени за направено злодело. Полицијата ги испитува и обајцата во одделни соби. Претставени им се две можности (стратегии): молчење или предавање на другиот. Ако и двајцата молчат, ќе добијат само блага затворска казна од една година. Доколку пак, едниот го предаде другиот, а вториот молчи, тогаш предавникот ќе биде пуштен на слобода, а другиот ќе добие затворска казна од девет години. Доколку и двајцата заемно се предадат, тогаш и обајцата би добиле затворска казна од шест години. Ако се аплицира концептот на Нешовиот еквилибриум, потребно е да се пронајде стратегија којашто ќе претставува најдобар одговор на еден играч за која и да е одлука на другиот играч. Ако ниту еден играч нема мотив да отстапи од збирот на стратегии, може да се каже дека овој сет стратегии го претставува Нешовиот еквилибриум.

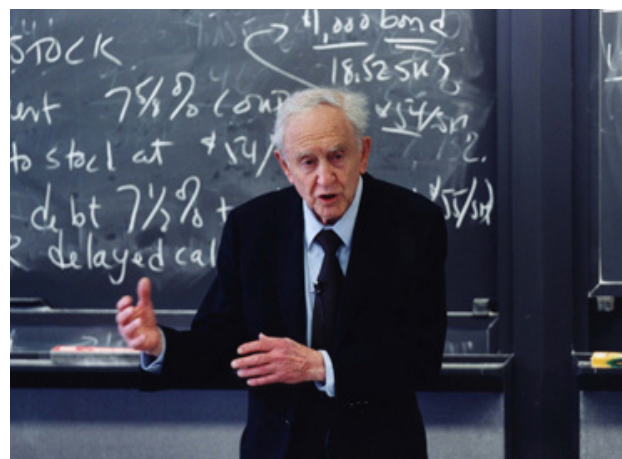
Можеби, на прв поглед, изгледа дека најдобрата стратегија што тие би можеле да ја применат е таа кога и двајцата молчат. Ако тоа го направат, и двајцата би добиле блага казна. Сепак, таквиот сет на стратегии не претставува Нешов еквилибриум, бидејќи барем една личност има мотив да отстапи. Всушност, тоа го прават и двајцата. Ако првиот затвореник реши да го изневери и предаде вториот, тој не добива затворска казна, а додека пак, вториот добива девет години. Но, и вториот затвореник резонира на ист начин. На крајот, бидејќи предавството е секогаш подобра стратегија, и обајцата ја играат истата стратегија и завршуваат со шест години затворска казна, што всушност, го претставува Нешовиот еквилибриум за оваа игра. Ниту еден играч не може да отстапи од оваа точка и да се најде во подобра позиција. Доколку првиот затвореник одлучи да молчи, ризикува да добие девет години затвор, наместо шест. Не постои начин, тие да достигнат кооперативен еквилибриум во ова едноставно сценарио. Нешовиот еквилибриум поттикна голем број на истражувања за различни проблеми во и надвор од академските кругови. „... преку прифаќањето на теоријата на некооперативни игри, како суштинска аналитичка методологија паралелно со теоријата на цени, економската анализа се врати кон широчината на визијата која ги

карактеризираше античките грчки филозофи, коишто (всушност) и го дадоа името на економијата“, ќе подвлече нобеловецот Маерсон во својата елоквентна оцелка за влијанието на Џон Неш врз економијата.

„Било кој друг би се искачил на еден врв, на тој начин што ќе бара патека некаде на планината. Неш би се искачил на сосема друга планина и, од оддалечениот врв, со рефлектор би го осветлил првиот врв“.... се обидувам да ги пронајдам вистинските зборови за да го финализирам овој текст, и потајно ме обзема чувство на долг кон овој човек... и стотици страници да се испишат би биле премалку да се претстави вистинската приказна за една бескрајно инспиративна личност; за генијалниот математичар, кој од себе направил легенда уште во својата триесетта година; за мистеријата на човечкиот ум и иронијата на еден живот слизнат во бездната на лудилото; за исцелителната моќ на љубовта и несебичноста на една силна, интелигентна и преубава жена; за лојалноста, што плени и длабоко восхитува, на колегите од фелата - математичари; за неговото повторно издигнување над сè и над сите и за неговиот триумф над несреќата, крунисан со најпрестижната награда; ама и за страшната загуба на ова човештво и кобниот крај на еден трагичен, но исклучително значаен живот.

Влијателни економисти – Франко Модилјани

Татјана Спасеска

Франко Модилјани, како ретко кој економист, дал значителен придонес во повеќе сфери од економијата, како што се: корпоративните финансии, пазарот на капитал, макроекономијата и

економетријата. Како приврзаник на кејнзијанската школа, тој со своето дело оставил длабоки траги во економијата и финансиите и практично ги трансформира и двете области. Освен тоа, Модилјани ќе остане запаметен како нобеловец кој оставил драгоцено наследство во светската економска наука.

Франко Модилјани, својот животен пат го започнал во Рим, во 1918 година. Средното образование го завршил на најдоброто средно училиште во Рим, Liceo Visconti, каде одлучува да ја прескокне последната година и да ги помине сите тешки испити, успевајќи да се запише на Универзитетот во Рим и тоа две години пред законски утврдените норми. Во втората година од студиите, се пријавил на национален конкурс во областа на економијата, каде ја добил првата награда, што всушност му го трасира неговото поле на интерес во економијата. Модилјани се стекнал со докторат по право во 1939 година на Универзитетот во Рим. Во 1944 година станал доктор на општествени науки на New School for Social Research под водство на Џејкоб Маршак, а добитник е и на неколку почесни дипломи.

Заради неговото еврејско потекло и антифашистичките погледи, Модилјани ја напуштил Италија во 1939 година, одејќи во Париз, но набргу потоа, заминал за Њујорк и тоа само неколку денови пред почетокот на Втората светска војна. Од 1942 до 1944 година, тој предава на Универзитетот Колумбија и Бард Колеџот како инструктор по економија и статистика. Во 1946 година добил американско државјанство, а во 1948 година се приклучил на Универзитетот Илиноис. Потоа, се вработува на Универзитетот Карнеги Мелон сè до 1960-тите години, кога станува визитинг-професор на Технолошкиот институт во Масачусет каде останал до неговата смрт.

Модилјани бил почесен претседател на Меѓународната асоцијација на економисти и поранешен претседател на Американската асоцијација на економисти, Американската асоцијација за финансии, како и на Економетрското здружение. Тој бил член на неколку академии, вклучително и на Националната академија на науки. Професорот Модилјани е автор на бројни книги и текстови од областа на економијата и финансиите. Во 1985 година тој ја добил Нобеловата награда за економски науки како заслуга за неговите пионерски анализи за штедењето и финансиските пазари. Освен тоа, работел како консултант на Системот на федерални резерви во САД, американското Министерство за финансии, како и за голем број банки, бизниси и е член на неколку одбори на директори.

Во периодот додека бил професор на Универзитетот Карнеги Мелон во 1950-тите и раните 1960-ти, Модилјани придонесолво две значајни сфери економијата. Прво, бил предводник на хипотезата за животен циклус, со која се обидел да го објасни нивото на штедење во економијата. Модилјани предложил дека потрошувачите ќе целат на стабилно ниво на потрошувачка во текот на нивниот животен век, на пример, штедејќи во работните години и трошејќи по нивното пензионирање. Второ, заедно со Мертон Милер, тој ја создал важната теорема Модилјани-Милер во корпоративните финансии (1958). Оваа теорема покажува дека, под одредени претпоставки, вредноста на фирмата не е погодена од начинот на финансирање на капиталот, како на пример, акции, како сопственички хартии од вредност или обврзници, како должнички хартии од вредност.

Во 1990-тите години, Модилјани, заедно со Френсис Виталјано, отпочнале да работат на нова кредитна картичка што му помогнало да се спротивстави на промените во патентното право кое било на штета на пронаоѓачите. Освен тоа, тој е коавтор на Rethinking Pension Reform (2009) и заедно со Арун Миралидар го критикувале моделот на приватизација на социјалното осигурување, предложен од Светската банка во 1990-тите и претседателот Буш во раните 2000-ти години, и понудиле подобра алтернатива за глобална реформа на системите за социјално осигурување.

Животен циклус на штедењето

На почетокот на 50-тите години на дваесеттиот век, Модилјани, обидувајќи се да се подобри функцијата на потрошувачката на Кејнз, која се однесува на потрошувачката на доходот, го вовеле моделот на „животниот циклус на штедење“. Во овој негов модел тој тврди дека поголемиот дел од луѓето посакуваат да имаат прилично стабилно ниво на потрошувачка. Имено, доколку нивниот приход е мал оваа година, но се очекува да биде на високо ниво во следната година, тие не сакаат да живеат оваа година како питачи, а во следната година како принцови.

Според тоа, Модилјани тврди, дека луѓето штедат во годините со високи приходи, за да можат да трошат повеќе од нивните приходи во години со ниски приходи. Бидејќи приходите на младите на почетокот од нивниот работен век вообичаено се ниски, се зголемуваат во средните години и се намалуваат при пензионирањето, младите луѓе позајмуваат за да трошат повеќе од своите приходи, средовечните луѓе штедат, а старите луѓе ги трошат своите заштеди.

Во тој контекст, Модилјани тврди дека и во сферата на штедењето индивидуата, како рационален потрошувач, ја максимизира својата корисност, не врз основа на тековниот доход, туку врз основа на вкупниот доход што ќе го прими во текот на целиот свој живот, односно врз основа на своето богатство. Притоа, богатството ги вклучува куките и становите, колите, штедните влогови и парите на тековните сметки, акциите, обврзниците и слично, како и очекуваните доходи во иднина. Според теоријата на животниот циклус на штедењето, индивидуата штеди и акумулира богатство во периодот додека активно работи, а потоа, од моментот на пензионирањето, го троши стекнатото богатство и настанува процес на негативно штедење. Со други зборови, штедењето, во прв ред, зависи од богатството кое се кумулира за време на активниот животен век на луѓето, а се троши со пензионирањето.

Теорема Модилјани-Милер

Вториот придонес што помогна Модилјани да ја добие Нобеловата награда е познатата Модилјани-Милер теорема во корпоративните финансии. Модилјани, заедно со Мертон Милер, покажа дека под одредени претпоставки, вредноста на една компанија првенствено зависи од очекувањата на инвеститорите за идната заработувачка на компанијата и дека структурата на нејзиниот капитал е од помала важност. Оваа теорема беше општо прифатена во 70-тите години на дваесеттиот век, а техниката на Модилјани за пресметување на вредноста на очекуваните идни приходи на компанијата стана клучна алатка во корпоративното одлучување. На овој начин, нивната теорема практично стана камен-темелник во областа на корпоративните финансии. Додека хипотезата на животниот циклус се однесуваше на одлуките за штедење на домаќинствата, теоремата Модилјани-Милер ги опфаќа аспектите на структурата на акумулираната заштеда. Иако тесно поврзани, се смета дека овие две теории припаѓаат на две различни дисциплини: економија и корпоративни финансии. До средината на 1950-тите, литературата на корпоративните финансии се состоеше, главно, од опис на методите и институциите. Првата теорема, на Модилјани-Милер го третира влијанието на обемот и структурата на долговите на компанијата врз нејзината пазарна вредност. Според оваа теорема обемот и структурата на долговите не влијае врз вредноста на фирмата доколку финансиските пазари функционираат совршено, доколку не постојат даноци и доколку нема никакви трошоци за стечај. Во нивната теорема, Модилјани и Милер ја дефинираат

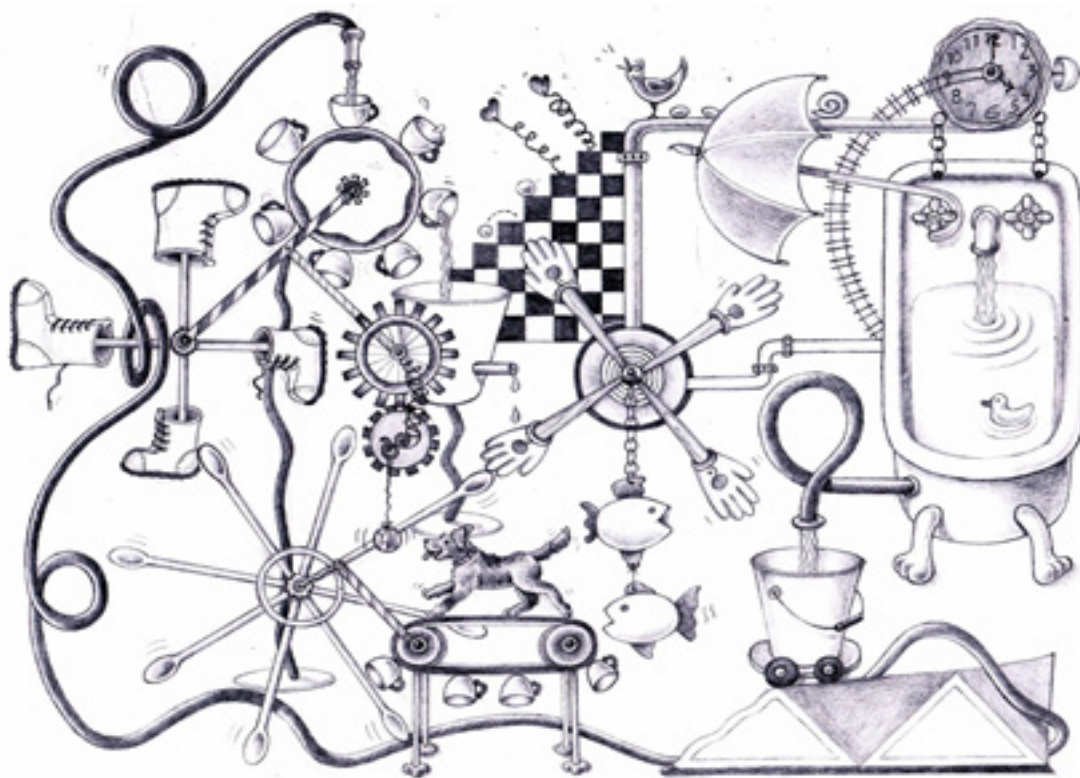
вредноста на фирмата како збир од пазарната вредност на акциите и на пазарната вредност на нејзините долгови. Во едно подоцнежено истражување, Модилјани и Милер формулираат уште една теорема, според која, за дадена инвестициска политика, вредноста на фирмата, исто така, е независна од нејзината дивидендна политика. Така, на пример, зголемувањето на дивидендата, секако ќе го зголеми приходот на акционерите, но тоа се неутрализира со соодветните намалувања на вредноста на акциите. Овие теореми имале пресудно влијание врз развојот на теоријата на корпоративните финансии. Имено, научната вредност на работата на авторите не е ограничена само на формулацијата на теоремите, туку се однесува и на воведувањето нов метод на анализа во рамките на корпоративните финансии. Иако идејата за третирање на финансиските одлуки како проблем на алокацијата на пазарот не е сосема нова, Модилјани и Милер беа првите кои ја искористија за строги анализи, а со тоа дадоа и насоки за понатамошни истражувања во оваа област.

Чудесниот свет на Руб Голдберг (2)

Илија Христоски

Примери за ваквото поведение, односно за извршувањето на некаква едноставна работа на непотребно сложен начин, има насекаде: од начинот на којшто дејствуваат некои поединци, институции и деловни субјекти, па сè до начинот на којшто функционираат одделни влади на држави, па дури и целосни глобални системи: физички, компјутерски, биолошки, политички, економски, социјални ...

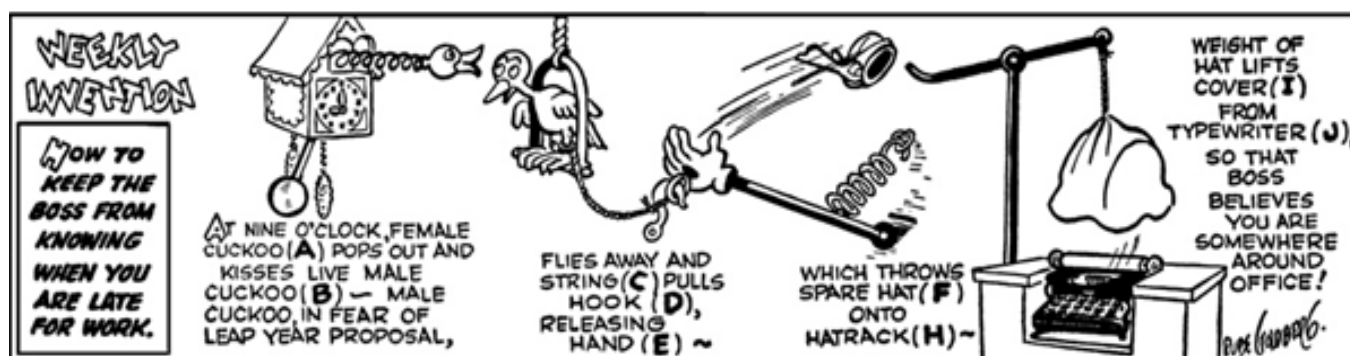
На пример, според многумина економски аналитичари, во првиот квартал на 2015 година, функционирањето на глобалната економија многу наликува на машините на Руб Голдберг, иако е повеќе од извесно дека на многу земји во светот не им е дојдено до хумор поради фактот што тековните економски, финансиски и политички настани се и ќе бидат иницијална каписла за многу други економски, финансиски и политички настани во иднина. Човештвото создаде „Голдберговска светска економија“ - Голдбергномија (Rube Goldberg + economics = Rube Goldbergnomics), исклучително, но непотребно комплексна, како резултат на нејзиното неконтролирано обременување со неефикасни контролни механизми, теоретизирање, бирократизирање, како и инволвирање на многу непотребни работи, но и неконтролирано голем број играчи во трката за создавање на што е можно поголем профит. Но, она што е уште позначајно е фактот што таа моќна Голдберговска економија не содржи доволно ефикасни повратни контролни механизми што можат да ги зауздат и амортизираат негативните ефекти и појави, па нејзината еволуција, повеќе или помалку, побрзо или побавно, станува неизвесна и надвор од контрола, исто како функционирањето на машините на Руб Голдберг. Ако се прашувате зошто не се добри

современите економски теории, засновани, главно, врз економската теорија на општа рамнотежа (general equilibrium theory), тоа е затоа што традиционалните економисти се сеуште задлабочени во обидот да опишат, математички, еден огромен комплексен систем (светската економија), претпоставувајќи дека неговите промени во времето можат да се предвидуваат бидејќи се резултат само на промените на вредностите на променливите вклучени во моделот. Меѓутоа, вистината е дека нивниот модел на светската економија претставува само една огромна машина на Руб Голдберг, кај којашто, всушност, не можат точно да се предвидат ефектите од функционирањето на пазарните механизми, бидејќи светските пазари ги сочинуваат стотици милиони независни агенти, чиешто поведење се менува инстантно, врз основа на поведението на останатите агенти. Ова, но и огромен број други фактори, е надвор од контролата на економистите. Оттука произлегува и максимата дека, во економијата, еквилибриумот постои само во теоријата.

Инспирирани од оригиналниот пристап на Руб Голдберг, луѓето-практичари пробале дури и реално да ги имплементираат неговите дизајни, со цел да докажат дека се функционални. Уште повеќе, во 1987 година Универзитетот Пердју во Индијана,

САД, ја започнал традицијата на организирање годишно натпреварување во конструирање машини на Руб Голдберг (Rube Goldberg Machine Contest) на национално ниво. Во 2009 година, слично натпреварување организирал и Универзитетот Беркли во Калифорнија, САД. Натпреварувања од овој вид веќе се организираат и од страна на други институции (музејот на MIT во Кембриџ, Масачусетс или Научниот центар Carnegie во Питсбург, Пенсилванија), но и деловни субјекти (компанијата Bosch). Учесниците на ваквите натпревари мора да конструираат машина на Голдберг што ќе извршува

Уникатноста на дизајните на Руб Голдберг била силен мотив и во другите земји да се појават следбеници на неговото дело. Така, во Обединетото Кралство, пандан на машините на Голдберг се дизајните на William Heath Robinson (1872-1944), во Данска тоа се комичните цртежи на машини на Robert Storm Petersen (1882 - 1949), во Австралија тоа се цртежите на Bruce Petty (1929), во Австрија тоа е „Weltmaschine“ на Franz Gsellmann (1910 - 1981), во Норвешка тоа се комплицираните машинерии на анимираниот лик Reodor Felgen, што се дело на илустраторот Kjell Aukrust

определена едноставна задача во најмалку 20 чекори, но за време не подолго од 2 минути. 60% од поените се добиваат врз основа на способноста на машината да ја завршат поставената задача, и тоа во најмногу 3 обиди. Останатите 40% од поените ги доделуваат судиите на натпреварот, имајќи ги предвид општите впечатоци од избраната тема, имплементацијата на машината, но и од тоа дали и во кој обем е машината направена „во духот на Голдберг“. Ако машината не може да функционира по автоматизам, членовите на тимот имаат право мануелно да ја потпомагаат реализацијата на одделните чекори, но притоа секоја интервенција се казнува со губење определен број поени.

Оваа информација нека биде инспирација и поттик и за остроумните студенти на Економскиот факултет во Прилеп да се обидат да осмислат, илустрираат, а зошто да не и практично да имплементираат, машина на Руб Голдберг. Сè што е неопходно за таков потфат е да се има малку инспирација, силна волја и многу бујна фантазија. Темата на овогодишното натпреварување е „Избриши ја таблата“ („Erase a Chalkboard“), а пријавите се доставуваат преку официјалната Web страница <http://rubegoldberg.com/howtoregister>.

(1920 - 2002), а во Турција тоа се чудните направи познати под името Zihni Sinir Proceleri, измислени од анимираниот лик на професорот Zihni Sinir („Crabby Mind“), љубопитен научник креиран од илустраторот İrfan Sayar.

И денес, 45 години после неговата смрт, машините на Руб Голдберг пленат со нивната оригиналност, свежина, комичност и актуелност. Тие се безвременски сведоци на еден брилијантен и неповторлив ум, но и неми потсетници на нашата вродена склоност, или, ако повеќе сакате, маана да ги усложнуваме и обременуваме работите повеќе отколку што е тоа потребно. Така, наместо да ги сечеме дрвјата од шумата со цел да направиме место за изградба на фабрики за прочистување на биосферата од јаглерод диоксидот, можеби ќе се сетиме дека е попатетно, но и далеку поедноставно и поекономично, да ги оставиме дрвјата, а природата сама да ја заврши таа задача наместо нас. Или, наместо студентот да изгуби цела недела во подготвување и разработување на стратегијата за препишување за време на испитот со измислување на само нему познати механизми или со користење на апаратура што значително ќе му го олесни личниот буџет, при висок ризик да биде разоткриен во сопствените нечесни намери, нели е поедноставно и далеку попрактично

да го искористи сето тоа огромно време, труд и интелектуална енергија да го научи материјалот? Или, наместо да потрошите цело едно мало богатство за да купите неколку дози „волшебни“ апчиња за слабеење што, нели, „гарантирано“ преку ноќ ќе го стопат вишокот маснотии, нели е поефикасно и поприродно истите тие пари да ги потрошите на здрава храна, спортска опрема и спортување? Примерите се секаде околу нас...

Затоа, кога наредниот пат ќе се затекнете себеси како сосема случајно или непланирано сте започнале да ја играте улогата на еден од механизмите на Голдберг, сетете се на оваа приказна и потрудете се успешно да ја извршите „поставената задача“, зашто меѓу другите чинители, во определен момент од времето, токму од Вас лично ќе зависи успешноста на започнатата работа. Или, уште подобро, размислете како „поставената задача“ би можеле да ја решите на поедноставен и поприроден начин, затоа што секогаш „наједноставните решенија се, воедно и најдобрите решенија“.

Новости од Студентскиот парламент

Андреј Габроски

На 15 септември започна уште една академска година, при што покрај образовните, започнуваат и голем број општествени активности за студентите на Економски факултет-Прилеп. Членовите на Студентскиот парламент на Факултетот, подготвувајќи ја годинешната програмата, приоритетот го ставаат врз запознавањето на студентите за нивните студентски права, можности и привилегии што ги уживаат во текот на студирањето, со цел подобрување на студентскиот стандард преку зголемување на младинското учество.

Во програмата се планирани голем број работилници за бизнис планирање на студентите на нашиот Факултет, преку ТОТ-модулот за бизнис идеја и бизнис планирање. Овие работилници би биле реализирани од страна на веќе обучени студенти-предавачи, со цел да им помогнат на своите колеги во конципирање на бизнис идејата, подготовка на бизнис планот и негова натамошна реализација, со што секој од нив би стекнал доволно знаење и вештини за идно планирање и обучување. За овој модул на работа ќе бидат потребни 4 студенти, кои преку јавен конкурс ќе имаат можност да станат дел од овие работилници. Студентскиот парламент се стреми и кон зголемена

соработка со други организации и институции, така што оваа година беше реализирана соработка со „CEED Македонија“ и Филип Морис, којшто е во стратешко партнерство со Тутунски комбинат - Прилеп. Имено, овие компании се ангажирани за поддршка на претприемништвото, така што преку јавен повик ќе овозможи студентите од нашиот факултет да аплицираат за учество во програмата „Моја идеја! Мој бизнис!“ за развој на преприемачките вештини и бизнис идеја во период од септември 2015 до февруари 2016 година. Исто така, не ги изоставаме и настаните за развивање на културно-забавните активности на студентите, спортско-рекреативните дејности, како и научно-истражувачкото творештво. Во овој контекст, треба да се напомене дека Студентскиот парламент постојано настојува да ја зголеми соработката со студентите и успешно ја остварува оваа цел.

Новости од АИЕСЕК

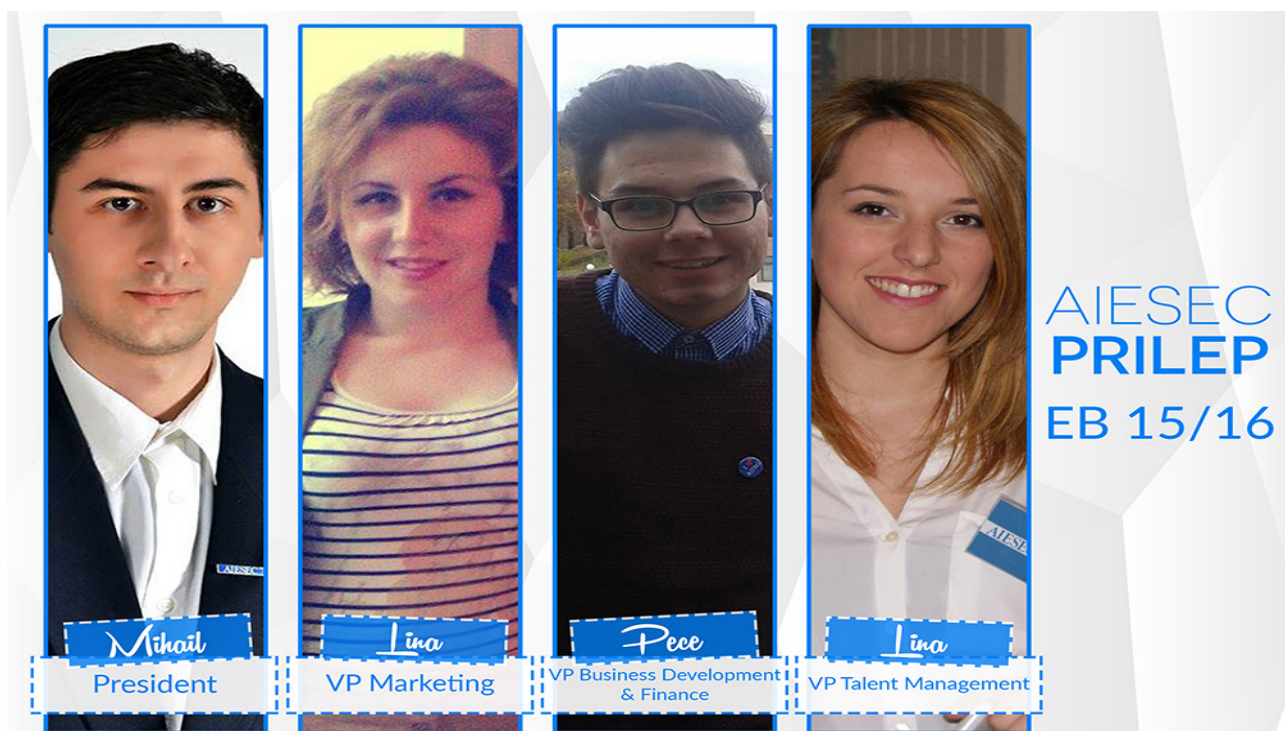
Михаил Темелкоски-Дворчанец

АИЕСЕК-Прилеп своето лето го започна со регрутацијата за волонтерски пракси под мотото „Летово сакам“, што резултираше тројца студенти да го започнат своето практично искуство во друга земја преку нашата организација. Освен практикантот од Турција, кој во рамките на проектот „Your Choice“ предаваше турски јазик, АИЕСЕК-Прилеп успеа да донесе двајца нови практиканти, Самуел од Шпанија

и Мерве од Турција, коишто имаа едно незаборавно искуство во нашиот град. Практикантите беа дел од туристичкиот проект на нашата организација насловен како „Meet me in Prilep“, што се реализираше при крајот на ова лето, а главната цел беше промовирање на убавините и културниот живот на Прилеп и околината. Практикантите водеа блог страна каде што ги запишуваа своите искуства. Притоа, може да се каже дека поминавме прекрасни моменти запознавајќи нова интернационална култура, така што за првпат се запознавме со културата на Шпанија. Од друга страна, очигледно беше дека и практикантите добро го прифатија македонскиот начин на живот. Пред сè, им се допадна храната и добрите луѓе, за коишто ќе имаат што да раскажуваат по враќањето во нивните земји. Овој проект веќе заврши, но, во иднина нè очекуваат уште неколку вакви успешни приказни.

Со почетокот на новата учебна година започна и мандатот на новоизбраниот Извршен Одбор на АИЕСЕК-Прилеп, при што Михаил Темелкоски-Дворчанец беше назначен за Претседател на локалниот комитет; Пеце Спасески, потпретседател за финансии и односи со бизнис секторот; Лина Смуткоска, потпретседател за човечки ресурси и Лина Димоска, потпретседател за маркетинг. Новото претседателство веќе започна да работи со полна пареа.

Како и секоја година, во средината на септември, АИЕСЕК-Прилеп започна со регрутација на нови членови, што претставуваше нашиот прв предизвик како раководство. Овогодишната кампања за регрутацијата беше со тематика дека создаваме суперхерои почнувајќи од 1953 година, кога е оформена АИЕСЕК Македонија, алутирајќи на тоа дека нашите членови се носители на промените во нашето општество, што, впрочем е и главна визија на нашата организација. Покрај ова, нашите членови се стекнуваат и со големо практично искуство во текот на студентскиот живот во различни области, што им овозможува еден чекор напред во животот по завршувањето на студиите. Нашата организација го опфаќа и регионот на Битола и тамошните факултети, па затоа бевме присутни со промоции и имавме медиумски настапи за повеќе регионални телевизии. Мојам да кажам дека целата регрутација беше успешна, со голем број на заинтересирани студенти за членство, а мнозинството се од Економскиот факултет-Прилеп. По завршувањето на процесот на селекција, беше одржан и првиот локален состанок, каде новите членови одблиску се запознаа со работењето, мисијата и визијата на АИЕСЕК, како и работата во различните функционални области.

Една од идните активности на нашата организација ќе биде кампањата за регрутација за студенти кои сакаат да заминат на професионална пракса во областа на инженерството и информатичките науки. Потоа, следуваат две конференции од големо значење, од коишто првата, MOSEM (Macedonian Open Seminar for Education and Motivation), е прва АИЕСЕК национална конференција каде на едно место ќе бидат сите членови од комитетите во АИЕСЕК-Македонија, со цел да се запознаат со активностите и целите на АИЕСЕК како мотивација за нивното понатамошното работење. Втората конференција е EuroCo, која е интернационална конференција за претседателите на локалните комитети од АИЕСЕК канцелариите во Европа, што ќе се одржи во Букурешт, Романија. Освен тоа, до крајот на оваа година нè очекуваат многубројни активности меѓу кои и регрутацијата за професионални практики, во областа на информатиката, но, во иднина, студентите ќе имаат шанса и да се запознаат со практичните можности во други земји во областа на маркетингот и едукацијата. Покрај регрутација за професионални практики, пред почетокот на зимата ќе има и регрутација за волонтерски практики, каде студентите, во рок од 6 недели, ќе можат да работат на одреден проект со одредена проблематика. АИЕСЕК-Прилеп, исто така, ќе ги развива веќе постоечките проекти, но ќе организира и нови, така што на почетокот од декември повторно ќе го организираме нашиот тридневен семинар за кариерно насочување, каде учесниците ќе научат одредени вештини и ќе слушнат одредени искуства од предавачите кои ќе им помогнат во нивниот кариерен развој. Пред почетокот на

зимата планирани се два проекта базирани на размена, преку кои интернационални студенти повторно ќе го посетат нашиот Факултет. Во овие два проекта ќе се реализира и „Your Choice“ кадешто се надеваме дека ќе имаме практикант од земјите на Европската унија, кој ќе одржи курс за странски јазик. Покрај сите овие активности коишто се планирани да бидат реализирани во Прилеп, нашата организација се стреми и кон проширување на својата активност и во Битола, така што ќе бидат отпочнати одредени преговори за отворање канцеларија во некој од битолските факултети, а потоа и активно учество во тој град. Во оваа прилика сакам да потенцирам дека, како дел од новото лидерско тело на АИЕСЕК-Прилеп, силно ќе се стремам до исполнување на визијата на АИЕСЕК, но пред сè, ќе се залагам за придобивање на нови членови, а со нивната едукација ќе се залагаме да направиме барем мал чекор кон промена во одредени општествени сфери од нашето окружување. Оваа година АИЕСЕК-Прилеп ќе се приклучи кон одбележувањето на јубилејот 55 години од отворањето на локалниот комитет во 1960 година. По тој повод, нашиот комитет ќе се одликува со слоганот што го одбележува тоа за што се стремиме, а ќе гласи: „Нашите акции инспирираат промени“ (Our actions inspire changes). За повеќе наши сегашни и идни активности, како и добивање информации за самата организација, можете да ја посетите нашата веб страна aiesecprilep.org.mk или нашите канцеларии во Економскиот факултет-Прилеп. Ние ве очекуваме!

ЕНИГМА-ТИКА	ПАЗАР НА ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ	СЛОНОВА КОСКА	ПРИНЦОТ ОД МОН-АКО	ПОГЛЕД (ГРЧ.)	АМЕРИКАНСКИ БОКСЕР, НОРТОН	РОБЕРТ САЗДОВ	ВИД ИГРА СО ОРЕВИ	ТЕМПЕРАТУРА	СТАРО-ГРЧКИ ГРАДИТЕЛ	КОЦКИЧКА ЗА ИГРА	ВИД ЈУЖНО-АМЕРИКАНСКО ДРВО	ПОТПОЛНОСТ	ИЛИЈА ЛЕОВ	МАШКО ИМЕ (НАГ.)	ФИЛМ СО БАНДЕРАС И СТАЛОНЕ
ЗАСИЛУВАЊЕ НА ВЛАСТА															
ВРВ НА ХИМАЛАИТЕ								ДВОРЕЦ НА КРАЛ АРТУР							
ПОЗНАТ СВЕТСКИ ПЕЈАЧ, КИТИНГ					ХОЛИВУД АКТЕРКА, КИМ	ХОЛИВУДСКИ АКТЕР, ФОРЕСТ							ЗНАК ЗА СЕЛЕН ГАРДЕРОБА		
ПОСЕДНИК НА ЗИЈАМЕТ					ХОЛИВУД АКТЕРКА, АЛИДА	ЛУКСЕМ-БУРГ				ФРАНЦУС. ФУДБАЛЕР, ЖЕРОМ					
ОБЛАСТИ НАСЕЛЕНИ СО ПОСЕБЕН ВИД							НАПЛАТА ВО ГОТОВО	ИТАЛИЈАН. ПИСАТЕЛ, СВЕВО						ТАЈЛАНД	ГРАД ВО ЦРНА ГОРА
					РИМСКИ ИСТОРИК ЛИВИЈ				ИНДОНЕ-ЗИСКА НОВИНСКА АГЕНЦИЈА	ЕДНАКВО					
					БЕЗБОЖНИК							ИЗЛИТЕН ФЕНИКИСКА БУКВА			
					КАМЕНИТ ПРЕДЕЛ, СРКА						ПРЕХРАНА-БЕН ПРОДУКТ	МЕРИЛИН ОТИ			
					АПАРАТ ЗА МЕРЕЊЕ НА ПАРЕА										
					РОМАНИ БЕЗ ВРЕДНОСТ ПЕЧАТЕНИ НА РОТО ХАРТИЈА										

Волшебен лик

ГИМ, ГРОЗ, ДА, Е, ЗАМ, ЗИ, ЈА, ЈА, КО, МИ, НА, НИ, НИ, НИЗ, НО, НОВ, НОСТ, О, ПО, У.

ХОРИЗОНТАЛНО И ВЕРТИКАЛНО:

- Организација и водење на едно стопанство
- Инфериорност, потчинетост
- Наш актер, Мите
- Вид средно училиште
- Стремеж за политичко единство

АНАГРАМ

**ЕЛЕКТРООПТИКА ПЛУС
ФЕНИКС...(С=М)**

....на овој наш факултет!

решенија од овој број:

сканди: БИРОКРАТИЗАЦИЈА, ЕВЕРЕСТ, КАМЕЛОТ, РОНАН, КАТРАЛ, СЕ, ЗАИМ, ВАЛИ, РОТЕН, АРЕАЛИ, ИНКАСО, Т, ТИТ, АНТАРА, АТЕИСТ, ЛИТ, КАРСТ, МЕСО, ЕЛАТОМЕТАР, РОТОРОМАНИ. волшебен лик: ЕКОНОМИЈА, ПОНИЗНОСТ, ГРОЗДАНОВ, ГИМНАЗИЈА, УНИОНИЗАМ. анаграм: Економски факултет- Прилеп.

Универзитет „Св.Климент Охридски“ - Битола

Економски факултет - Прилеп години

Економскиот Факултет во Прилеп организира

турнир во мал фудбал

Екипите коишто се заинтересирани за учество можат
да се пријават од 20.10.2015 до 30.10.2015 година

Жрепката ќе се одржи на

02.11.2015 година, во 12 часот
во просториите на Факултетот

Лице за контакт:

Стефан Ветаџокоски

тел. 076/296-616

e-mail: stefan.vetadzoka@gmail.com

Економски факултет - Прилеп

**ул. Маркова, 133
тел: 048 427 020
факс: 048 426 927
e-mail: eccfp@uklo.edu.mk
web: eccfp.uklo.edu.mk**